

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2008: 109
ISSN 1654-0247

”En virtuell bokcirkel blir mer en del utav vardagen...”
En kvalitativ studie av virtuella bokcirklar

JORUNN BERGKVIST

© Jorunn Bergkvist
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: ”En virtuell bokcirkel blir mer en del utav vardagen...”: En kvalitativ studie av virtuella bokcirklar

Engelsk titel: “A virtual reading group becomes more part of the everyday life...”: A qualitative study of virtual reading groups

Författare: Jorunn Bergkvist

Kollegium: 1

Färdigställt: 2008

Handledare: Claes Lennartsson

Abstract: The purpose of this master’s thesis is to examine virtual reading groups, and which meaning the users perceive that the virtual reading groups offer. In addition, the study inquires which details can be improved to further amend the needs and wants among the users of virtual reading groups. Through these outlines, it is discussed how libraries and librarians can make use of virtual reading groups as a resource.

The study is based upon qualitative interviews, consisting of asynchronous e-mail interviews with a total of sixteen members in two different virtual reading groups. The theoretical frames are taken from theories within the research field of reading, ideas about virtual communities and identity construction.

The result of the essay shows that the virtual reading groups seem to serve an important role as virtual arenas, where people can come together and discuss their common interest in reading and books. For some of the users, virtual reading groups have a social quality, but it is not a capacity that all of the users experience or even aim at with their membership. Moreover, details that can be improved are said to be the layout on the sites, solutions of technical problems and marketing. For libraries, virtual reading groups can be a useful complement to other services that they offer, since it is a free resource that makes it possible for librarians to meet their patrons and to reach out to new groups through an access on the Internet.

Nyckelord: *Virtuella bokcirklar, läsning, läsupplevelser, läsvanor, Internet, Bibliotek 2.0, läsecirklar, litteraturcirklar*

1. INLEDNING	1
1.1 Bakgrund och problemformulering	2
1.2 Syfte och frågeställningar	3
1.3 Avgränsningar	3
1.4 Begreppsdefinitioner	3
1.5 Disposition.....	5
2. TIDIGARE FORSKNING OCH ÖVRIG LITTERATUR.....	7
2.1 Bokcirklar och läsning – då och nu	7
2.2 Virtuella bokcirklar.....	9
2.3 Bibliotek 2.0	12
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	14
3.1 Perspektiv på läsning	14
3.1.1 Läsning som transaktion.....	14
3.1.2 Utbyte av läsning	15
3.2 Perspektiv på virtuell kommunikation.....	17
3.2.1 Virtuell gemenskap.....	17
3.2.2 Identitetskonstruktion	18
4. METOD OCH MATERIAL	21
4.1 Litteratursökning och källkritik	21
4.2 Val av metod.....	21
4.3 Urval	22
4.4 Etiska riktlinjer	23
4.5 Utformning av intervjufrågor och genomförande av intervjuer	24
5. RESULTAT OCH ANALYS	27
5.1 Presentation av de virtuella bokcirkelarna	27
5.2 Vilka betydelse har virtuella bokcirklar för sina medlemmar?	28
5.2.1 Fördjupade läsoplevelser och vidgade läsvanor	28
5.2.2 Virtuell gemenskap.....	33
5.2.3 Identitetskonstruktion	36
5.2.4 Tidsfaktorer	38
5.3 Hur kan virtuella bokcirklar utvecklas för att passa användarnas behov och önskemål i högre grad?.....	39
5.3.1 Brist på engagemang bland medlemmarna.....	39
5.3.2 Marknadsföring	40
5.3.3 Teknologiska brister	41
6. DISKUSSION OCH SLUTSATSER	42
6.1 Vilka betydelse har virtuella bokcirklar för sina medlemmar?	42
6.2 Hur kan virtuella bokcirklar utvecklas för att passa användarnas behov och önskemål i högre grad?.....	45
6.3 Förslag till fortsatt forskning	46
7. SAMMANFATTNING.....	48

KÄLLFÖRTECKNING	49
Otryckta källor.....	49
Tryckta källor	49
BILAGA 1	53
BILAGA 2	54
BILAGA 3	55
BILAGA 4	56

1. INLEDNING

Läsning ses av många som en enslig och privat syssla, men det behöver inte innebära att läsning inte fyller någon social funktion. Det finns sedan länge tillbaka många olika sorters bokcirklar, där litteratur diskuteras under organiserade och regelbundna träffar. Bokcirkelnas verksamhet går att härleda tillbaka till 1700- och 1800-talets läsesällskap och litterära salonger – såtillvida kan vi antaga att de fyller viktiga funktioner hos dess deltagare, då företeelsen lever kvar än idag. Bland dessa funktioner kan vikten av att få dela sina läsoplevelser med andra likasinnade tänkas vara en viktig roll hos bokcirkeln. Immi Lundin, som är kulturjournalist och doktorand i litteraturvetenskap, har gett ut två böcker som behandlar fenomenet bokcirkel och hon menar att vi genom att träffas i grupp och diskutera böcker, kan få mer diversifierade och djupare upplevelser av de texter som vi har läst (Lundin 2004, s. 107).

Många av dagens bokcirkel anordnas av folkbibliotek, bokhandlar eller olika bildningsförbund och kallas för formella, då de vanligtvis sker under ledning av en yrkesverksam person, exempelvis en bibliotekarie. Det finns även informella bokcirkel, som förekommer på initiativ av och under ledning av privatpersoner. Även om utformningen på bokcirkel ofta skiljer sig åt på många punkter, brukar en gemensam faktor vara att de består av en grupp människor som vill träffas på regelbunden basis för att diskutera litteratur (Hartley 2002/2003, s. 2ff). Mötesplatserna för de olika varianterna av fysiska bokcirkel varierar, bland de vanligaste platserna som cirkeldeltagare brukar mötas på återfinns caféer, restauranger, folkbibliotek eller hemma hos någon i gruppen. Det är dock inte alla bokcirkel som arrangeras genom möten där medlemmarna träffas ansikte-mot-ansikte, det finns även de där deltagarna aldrig träffat varandra i den fysiska världen. Istället möts deltagarna på Internet och för sina diskussioner i virtuella bokcirkel (Rehberg Sedo 2003, s. 66). De virtuella bokcirkeln kan precis som de fysiska vara såväl informella som formella, beroende på vem som arrangerar dem. Det finns distinktioner olika cirkel emellan även bland de virtuella bokcirkeln, till exempel sker kommunikationen i vissa av dem i realtid, via chatt, medan andra använder sig av asynkrona konversationer genom diskussionsforum (Hartley 2002/2003, s. 2ff).

Virtuella bokcirkel är en resurs som är gratis att använda och som erbjuder möjligheter för bibliotekarier och användare att mötas och samtala om litteratur under andra förutsättningar än i det fysiska biblioteket. Detta kan även innebära att bibliotekarier genom dessa forum kan komma i kontakt med icke-användare av bibliotek, som de annars kanske inte skulle kunna nå ut till, då de får möjlighet att exponera biblioteket i nya sammanhang. Av dessa anledningar bestämde jag mig för att studera ämnesområdet virtuella bokcirkel i min magisteruppsats. Jag har under mina studier på Bibliotekshögskolan (BHS) i Borås, där jag har läst Kollegium 3 – *Individens och grupperns interaktion med bibliotek och informationssystem* och Kollegium 1 – *Bibliotek, kultur och information i ett samhällsperspektiv*, fördjupat mitt intresse för olika litteraturförmedlande metoder och läsfrämjande åtgärder som bibliotek kan använda sig av, och jag anser att det finns stor potential i de virtuella bokcirkeln, såväl när det gäller att komma i kontakt med fler användare som att stärka och utveckla arbetet med skönlitteratur.

1.1 Bakgrund och problemformulering

Att bokcirkelarna har kunnat ta steget ut i cyberspace har vi utvecklingen av modern informations- och kommunikationsteknik (IKT), att tacka för. Genom teknikutvecklingen har förutsättningarna för hur, när och var vi kommunicerar med omvärlden förändrats radikalt. Inte minst institutioner som biblioteken har påverkats av denna process. Många anser att biblioteken i högre grad behöver anpassa sin verksamhet, för att de ska kunna vidmakthålla och försvara sin plats i dagens informationssamhälle. Hur biblioteken ska gå tillväga råder det skilda åsikter om, men ett begrepp som börjat ta allt större plats i olika biblioteksrelaterade kontexter är Bibliotek 2.0. Den exakta innebörden av konceptet är omtvistat, men de flesta är överens om att det kan sammanfattas som ett försök att göra bibliotekens webbsidor mer attraktiva, lättillgängliga och interaktiva (Blomstrand 2008, s. 19). Att satsa på webbresurser kan vara ett tillvägagångssätt för biblioteken att nå ut med sina resurser, fastän färre personer idag söker sig till de fysiska biblioteken. Via interaktiva mötesplatser kan både bibliotekarier och användare mötas och på så sätt kan bibliotekariers arbete med till exempel litteraturförmedling och boksamtal utvidgas och existera parallellt i både den fysiska och den virtuella världen.

Virtuella bokcirkelklar står för många av innebörderna hos Bibliotek 2.0, då de där är interaktiva arenor där läsintresserade samlas och för diskussioner. Här borde med andra ord en stor potential finnas för biblioteken att utveckla och vidga sin verksamhet. I denna uppsats ämnar jag att närmare klarlägga hur virtuella bokcirkelklar upplevs och fungerar. Då det är ett hittills tämligen utforskat och samtidigt ständigt föränderligt område, anser jag att det finns ett behov av att belysa förutsättningarna för och egenskaperna hos de virtuella bokcirkelklarna.

Trots att bokcirkelklar växer i popularitet och att fenomenet har genererat en del uppmärksamhet i media, har det ännu inte varit föremål för forskning i någon hög utsträckning. I magisteruppsatsen *Ibland så kan en bok som jag har tyckt var lite halvdöd plötsligt få liv och pigga till: En kvalitativ studie av formella och informella läsecirkelklar*, publicerad vid BHS, menar Anna Carin Karlsson och Anneli Petterson att det i Sverige inte finns någon forskning att tala om som berör ämnet bokcirkelklar och att området inte heller har behandlats i särskilt hög grad inom Biblioteks- och Informationsvetenskap (Karlsson & Petterson 2007, s. 10). Detta påstående bekräftas av ett flertal forskare, bland annat den kanadensiska professorn DeNel Rehberg Sedo som menar att bokcirkelklar till stor del ignoreras av det akademiska forskningsfältet även på internationell nivå. Samtidigt framhäver han att framför allt virtuella bokcirkelklar är ett växande fenomen som är värt att ägna uppmärksamhet åt. Till följd av detta efterlyser han fler kvalitativa studier inom området för att stärka och utveckla den forskning som redan finns (Rehberg Sedo 2003, s. 66, 86). Även den amerikanska forskaren Mary K. Chelton, som är aktiv inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet, framhåller vikten av att göra studier om virtuella bokcirkelklar. Hon anser dessutom att det är viktigt att bibliotekarier över hela världen tar tillvara på och utnyttjar de möjligheter som erbjuds i samband med virtuella bokcirkelklar, genom att delta i redan existerande cirkelklar eller starta egna (Chelton 2001, s. 31ff). Därtill betonar Barbara Fister, som är akademisk bibliotekarie, att virtuella bokcirkelklar har potential att ge bibliotekarier extraordinära tillfällen för att få värdefulla inblickar av vilka betydelser läsning kan fylla, såväl som hur läsoplevelser kan vidgas och fördjupas genom diskussioner om böcker, läsintresserade personer emellan (Fister 2005, s. 309).

Utifrån denna bild av forskningsläget anser jag att det finns ett behov av att i vidare utsträckning uppmärksamma och undersöka virtuella bokcirklar. Då jag själv är aktiv medlem i en virtuell bokcirkel, har jag en viss uppfattning gällande hur forum av dessa slag kan vara utformade och hur diskussionerna kan gå tillväga, vilket ligger till grund för min förförståelse.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens övergripande syfte är att undersöka hur virtuella bokcirklar kan användas som resurser för bibliotek och bibliotekarier. Utifrån det övergripande syftet ämnar jag även undersöka vilka innebörder virtuella bokcirklar kan ha för personer som är medlemmar i dem, och hur virtuella bokcirklar kan utvecklas och förbättras.

Uppsatsen utgår från följande frågeställningar;

- Vilka betydelser har virtuella bokcirklar för sina medlemmar?
- Hur kan virtuella bokcirklar utvecklas för att passa användarnas behov och önskemål i högre grad?

Beträffande virtuella bokcirkels betydelser, kommer fokus att ligga på sociala och tekniska aspekter. Den bakomliggande avsikten med detta är att synliggöra olika dimensioner som kan tänkas vara aktuella i samband med användarnas nyttjande av virtuella bokcirklar.

1.3 Avgränsningar

Området bokcirklar rymmer många möjliga infallsvinklar, varav den aspekt jag har valt att studera är bokcirklar som anordnas på Internet. Jag avgränsar mig till virtuella bokcirklar som startats av bibliotekarier eller privatpersoner, där anskaffningen av litteratur är medlemmarnas egna uppgifter. En annan precisering är att de webbsidor för virtuella bokcirklar som studeras i uppsatsen har huvudsakligt fokus på bokcirkelaktiviteter. Gällande språkliga avgränsningar, har jag enbart undersökt virtuella bokcirklar som är utformade på svenska, i min empiriska undersökning. Detta val grundas på att fenomenets utveckling i Sverige är bristfälligt dokumenterat och att det därför är av intresse att samla material om hur företeelsen fungerar här.

En åldersmässig avgränsning har gjorts för att studien inte ska bli för omfattande, gällande att de virtuella bokcirklar som inbegrips i studien har vuxna som målgrupp. Några avgränsningar gällande kön eller vilket geografiskt område som informanterna bor i har däremot inte gjorts, då jag anser att det är av intresse att eftersträva en heterogen grupp av informanter, för att fånga in åsikter och erfarenheter från personer som lever under olika omständigheter och har skilda erfarenheter.

1.4 Begreppsdefinitioner

Nedan följer en närmare förklaring till några av uppsatsens centrala begrepp. Uppställningen sker efter alfabetisk ordning.

Ansikte-mot-ansikte kommunikation: Inbegriper samtal då alla personer som för en konversation är kroppsligen närvarande på samma fysiska plats. Även kallat för *fysisk kommunikation*.

Asynkrona medier: Med asynkrona medier menas medier som ej är samtida, till exempel e-post och diskussionsforum. Vid tillämpning av asynkron kommunikation är det möjligt att skriva, skicka och läsa meddelanden vid olika tidpunkter, då användarna inte behöver närvara samtidigt för att kunna föra en dialog (Södergård 2007, s. 40).

Bibliotek: När jag använder begreppet bibliotek utgår jag i första hand från en folkbibliotekskontext. Folkbibliotekens verksamhet i såväl fysiska lokaler som virtuella sammanhang, avses.

Blogg: En blogg är en personlig, öppen dagbok som publiceras på webben (Nationalencyklopedin 2008).

Bokcirkel: Med bokcirkel avses organiserade sammankomster där en grupp människor träffas och diskuterar böcker som de förmodas ha läst. Mötet behöver inte äga rum ansikte-mot-ansikte, utan kan även ske virtuellt, det vill säga genom att deltagarna kommunicerar via Internet. Begreppet bokcirkel används ofta synonymt med termer som läsecirkel och litteratursirkel. Jag har dock valt bort att använda mig av dem, till förmån för *bokcirkel*, som jag genomgående kommer att nyttja som ett centralt begrepp i denna uppsats. Valet av term har gjorts med hänseende till vilket begrepp som uteslutande förekommit i de virtuella bokcirkel där informanterna i studien är medlemmar. För att särskilja de bokcirkel där medlemmarna träffas ansikte-mot-ansikte från dem där kommunikationen sker via Internet, benämns bokcirkelarna som *fysiska* respektive *virtuella*.

Chatt: Minst två personer kommunicerar med hjälp av skriven text via datornät. Alla deltagare är anslutna vid samma tillfälle, då diskussionerna är synkrona. De meddelanden som skrivs i en chatt visas omgående på deltagarnas datorskärmar (Palme 2008).

Datormedierad kommunikation: Kommunikation som sker via datorer. Nämnas även som *virtuell kommunikation*.

Diskussionsforum: Diskussionsforum på Internet är i regel konstruerade så att det första som användarna möts av är en startsida, där samtliga diskussionskategorier exponeras, samt information om vilken medlem som skrev det senaste inlägget i respektive kategori. För att läsa inlägg i de olika kategorierna kan användaren klicka på ämnesrubriker, även kallade *trådar*. Medlemmarna på diskussionsforum kan både skriva egna inlägg och läsa andras, diskussionerna sker dock asynkront. Diskussionsforum går även under benämningen *Internetforum* (Wikipedia 2008).

Moderator: Då termen moderator används åsyftar jag den person som är ansvarig för en virtuell bokcirkel. I vissa fall är den ansvariga för en webbsida med virtuella bokcirkel moderator för alla virtuella bokcirkel som sker på den specifika webbplatsen, medan det i andra fall kan vara en medlem i en virtuell bokcirkel som är moderator för en specifik cirkel, om denne medlem själv tagit initiativ till att cirkla om ett verk. Moderatoren har ett övergripande ansvar när det gäller att exempelvis se till att

alla deltagare i ett diskussionsforum eller i en chatt följer de regler som finns upprättade. Det är även moderatorn som är diskussionsledare och som hjälper till att hålla diskussionerna i bokcirkelarna aktiva.

Sociala betydelser: När jag talar om sociala betydelser så avser jag interaktion och samvaro som kan ha en social behållning, genom exempelvis utbyte av erfarenheter och upplevelser. Detta begrepp använder jag bland annat för att lyfta fram argument huruvida läsning, kommunikation via Internet och medlemskap i virtuella bokcirkel kan anses vara sociala sysslor. De sociala betydelser som är av intresse att belysa i denna uppsats behandlas ytterligare i kapitel 3.2 Perspektiv på virtuell kommunikation.

Synkrona medier: När hänvisningar sker till synkrona medier, menas konversationer som är samtidigt och direkta, till exempel chatt i realtid (Södergård 2007, s. 40).

Tekniska aspekter: Gällande teknik vill jag lägga fokus vid konsekvenserna av tekniska aspekter som är aktuella i samband med Internet-användning, till exempel att tekniken möjliggör övervinnande av geografiska avstånd men samtidigt innebär ett reducerat kroppspråk vid kommunikation via Internet. Jag intresserar mig för dessa konsekvenser av olika tekniska aspekter, eftersom de ofta inverkar på förutsättningarna för sociala betydelser. Se kapitel 3. Teoretiska utgångspunkter för en mer komplett bild av vilka tekniska aspekter som jag intresserar mig för i denna uppsats.

1.5 Disposition

I uppsatsens inledande kapitel presenteras ämnets bakgrund för att ge läsaren en kortfattad orientering i ämnet. I samband med bakgrunden sker även problemformulering, där det redogörs för studiens relevans och kontext. Syfte och frågeställningar, avgränsningar och begreppsdefinitioner följer därefter, varvid uppsatsens innehåll konkretiseras ytterligare.

Kapitel två behandlar tidigare forskning och övrig litteratur, och inleds med en kortfattad historisk sammanfattning, över hur förutsättningarna för bokcirkel och läsning har sett ut under olika tidsperioder, med koncentration på nutida förhållanden. Därpå görs en fördjupning av ämnesområdet virtuella bokcirkel och kapitlet avslutas med en introduktion till begreppet Bibliotek 2.0, för att förtydliga hur virtuella bokcirkel kan sammankopplas med en bibliotekskontext.

Uppsatsens teoretiska utgångspunkter avhandlas i kapitel tre. I och med tillämpning av Louise M. Rosenblatt och Sten Furhammars teorier, behandlas läsning, medan virtuell kommunikation hamnar i fokus genom teorier om virtuell gemenskap och identitetskonstruktion, gjorda av bland annat forskarna Mia Lövheim, Pia Södergård och Petra Söderlund.

Det nästkommande kapitlet, kapitel fyra, handlar om uppsatsens metod och material. Efter en kort sammanställning över litteratursökningsprocessen och källkritik presenteras den tillämpade metoden i uppsatsen, vilket är kvalitativa intervjuer i form av asynkrona e-postintervjuer. Resonemang sker gällande för- och nackdelar med metoden, vilket följs av redogörelser för urval, etiska riktlinjer samt utformning av intervjufrågor och genomförande av intervjuer.

Resultat och analys av uppsatsens empiriska underlag återfinns i kapitel fem. Efter en presentation av de två virtuella bokcirkelarna som informanterna i studien är medlemmar i, beskrivs uppsatsens resultat, strukturerat efter frågeställningarna och tematiska kategorier. Analys av resultatet görs med hjälp av uppsatsens teoretiska utgångspunkter, och redovisas i slutet av varje tematisk indelning.

Kapitel sex innefattar diskussion och slutsatser, och inleds med en figur som sammanställer de styrkor och svagheter med virtuella bokcirkel som jag har identifierat i min studie. Utifrån denna figur förs sedan diskussioner och dras slutsatser om resultaten från kapitlet för resultat och analys, med hjälp av den litteratur som tagits upp i tidigare forskning och övrig litteratur. Kapitlet avslutas med förslag till fortsatt forskning.

Slutligen ges en sammanfattning av uppsatsen i kapitel sju, följt av källförteckning och uppsatsens bilagor, där text till ansvariga för virtuella bokcirkel, text till nyhetsbrev samt intervjufrågor redovisas.

2. TIDIGARE FORSKNING OCH ÖVRIG LITTERATUR

I kapitlet för tidigare forskning och övrig litteratur görs inledningsvis en kortfattad historisk sammanfattning över hur förutsättningarna för läsning och bokcirklar har sett ut genom olika tidsperioder, med fokus på hur de utformas i dagens samhälle. Detta följs av en presentation av området virtuella bokcirklar, för att ge en bild av hur bokcirklar på Internet kan vara utformade, och vilka möjligheter till social samvaro som de kan erbjuda. Därefter ges en introduktion till begreppet Bibliotek 2.0, för att stärka förståelsen av hur virtuella bokcirklar kan knytas an till en bibliotekskontext och för att uppvisa hur den tekniska utvecklingen kan inverka på bibliotekens arbete och utformningen av virtuella arenor för social samvaro på Internet.

2.1 Bokcirklar och läsning – då och nu

Så länge som människan kunnat läsa, har vi träffats i grupp i olika sammanhang för att läsa eller diskutera litteratur. Innan tryckpressen uppfanns och böcker blev såpass billiga att allmänheten kunde ha råd att köpa egna exemplar, så var högläsning och delande av böcker vanligt. Detta påstår Jenny Hartley, professor vid Roehampton University i London där hon bland annat forskar om bokcirklar, i *The reading groups book*, i vilken hon har undersökt bokcirklar i Storbritannien (Hartley 2002/2003, s. 1). Vi kan hitta föregångare till dagens moderna bokcirklar i till exempel de engelska kaffehusen, vilka hade sin glansperiod i slutet på 1600- och början av 1700-talet. Även läsesällskap och de litterära salongerna som fanns under 1700- och 1800-talet har varit föregångare till dagens bokcirklar (Söderlund 2004, s. 12). Parallellt bedrevs det i Frankrike ”Salons de lecture” och ”Lesegellschaften” i Tyskland. I Sverige kom det stora genombrottet för bokcirkelverksamhet genom studieförbundens regi (Morelli 2008). Bokcirklar beskrivs idag som en av våra största folkrörelser. Bara i ABF:s¹ regi lockade olika läsecirklar tillsammans över 22 000 deltagare under år 2004. Fenomenet bokcirklar är dock större utomlands, till exempel i Storbritannien är de en mycket betydelsefull del av bibliotekens och bokhandlarnas verksamhet, och England beskrivs vara bokcirkelnas Mecka (Viksten 2005, s. 23).

Trots att det stora intresset som finns för läsning genererar åtskilliga sammankomster människor emellan, till exempel ansikte-mot-ansikte eller genom bokdiskussioner på Internet, är det fortfarande en vanlig uppfattning att läsning är en exkluderande och osocial syssla. Detta tar Catherine Sheldrick Ross, Lynne McKechnie och Paulette M. Rothbauer upp i boken *Reading matters: What the research reveals about reading, libraries and community*, i vilken de framhäver att exempelvis tv-tittande är en mer accepterad social umgängesform än vad läsning är. Ross et al. menar att denna bild är kopplad till hur läsning i ett historiskt perspektiv har varit bunden till vår möjlighet för privatliv och tid för oss själva. Den här uppfattningen om läsning håller dock på att

¹ Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) är Sveriges största studieförbund, som startades 1912. Fundamentet i ABF är studiecirkeln, som anordnas i en mängd olika ämnen och som kan startas av vem som helst. Därutöver arrangeras exempelvis ett antal läsfrämjande projekt, bland annat ”Läs för mig pappa!” som riktar sig till män inom LO-kollektivet och som syftar till att visa hur viktigt det är att fäder är delaktiga i sina barns språkutveckling (ABF 2008).

ändras, och läsningen har tagit steget ut från den privata sfären till offentligheten, mycket tack vare företeelser som bokcirkelverksamhet. Författarna menar att bokcirklar fram till 1990-talet var något som främst skedde i den privata sfären, vanligtvis i en grupp bestående av 8-12 kvinnor som möttes en gång i månaden, för det mesta hemma hos någon av medlemmarna. På grund av dessa omständigheter har det varit problematiskt att föra någon statistik över hur många bokcirklar som existerar, eller att erhålla tillförlitlig information om hur de varit utformade. I och med utvecklingen och den ökade användningen av Internet har det emellertid blivit lättare att hitta information om vilka olika slags bokcirklar som finns. Överlag är bokcirkelmedlemmarna mer synliga för utomstående numera, mycket tack vare den uppmärksamhet bokcirklar har fått i tv, radio och andra medier (Ross et al. 2006, s. 221ff).

Att bokcirklar växer i popularitet märks även i form av att de spelar en central roll i handlingen för olika romaner som publicerats de senaste åren, däribland *Jane Austen-klubben* av Karen Jay Fowler (2005) och *Att läsa Lolita i Teheran* av Azar Nafisis (2005). I Sverige har bokcirklar fått mycket uppmärksamhet av forskaren och journalisten Immi Lundin, som ofta anlitas som expert inom ämnet och som inom området bokcirklar har skrivit böckerna *Cirkelbevis* (2004) och *Bokläsarnas kunskapskälla* (2003), den senare författad tillsammans med bokförläggaren Kerstin Aronsson. Lundin menar att bibliotek och bokcirklar kan ha ett ömsesidigt utbyte i form av information, inspiration, innovation och identitet. Hon menar att den enskilda läsarens läsupplevelser kan få nya perspektiv och utökade insikter via cirkeldiskussioner, eftersom vi genom att inhämta andra personers erfarenheter får fördjupade läsupplevelser (2004, s. 107ff).

Läsupplevelser och läsning, som är huvudingredienserna i bokcirklar av alla slag, avhandlas även som huvudtema i boken *Reading and reader development: The pleasure of reading*, skriven av de brittiska forskarna Judith Elkin, Briony Train och Debbie Denham, som samtliga är aktiva inom forskningsfälten biblioteksvetenskap och läsning. De fokuserar bland annat på vilka funktioner läsning fyller för många människor och ger några exempel i form av att läsning kan fungera som nöje, avslappning, allmänbildning, utbildning, information, kommunikation, stöd för att hitta lösningar på personliga problem, flykt från stress och vardag. Läsning kan även vara viktigt för vår psykiska hälsa eftersom den kan kompensera ensamhetskänslor. Läsare har olika mål med sin läsning, vilket påverkar vad de väljer att läsa och vad de tar till sig av texten (Elkin et al. 2003, s. 2, 6).

Elkin et al. behandlar även insatser som görs för läsarnas utveckling, i form av *reader development*, ett projekt som vuxit fram i Storbritannien utifrån en kritik riktad gentemot att folkbiblioteken ansetts ha förlorat sitt fokus på arbetet med litteratur och vuxna läsare. Reader development utvecklades därför med syfte att uppmuntra och utveckla individens läsning. Ett av projekten som grundats i samband med arbetet för skönlitterär verksamhetsutveckling är "Opening the Book", som bland annat arbetar för att utöka läsarnas läsupplevelser och att få isolerade läsare att mötas, genom att utbilda bibliotekarier som ska förmedla budskapet på sina arbetsplatser och i sitt dagliga arbete. Genom att ändra inriktning från boken eller författaren kommer här istället läsaren och den upplevelseorienterade läsningen att stå i centrum (ibid, s. 32ff). En viktig och självklar del i utvecklingen av reader development är arbetet med bokcirklar, som helt i linje med vad reader development står för, erbjuder möjligheter för läsare att träffas i

grupp och dela med sig av sina tankar och upplevelser av läsning (Elkin et al. 2003, s. 39-41).

Jenny Englund och Edda Trautmann belyser även de reader development i deras magisteruppsats *Personalläsecirklar på folkbibliotek*, publicerad vid BHS, och drar paralleller till ett svenskt projekt vid namn MetodUtveckling i Skönlitterärt Arbeta (MUSA), där bibliotekarier utbildas och utbyter erfarenheter inom arbetet med skönlitteratur på bibliotek. Liksom reader development-rörelsen, startades MUSA på grund av att skönlitteratur upplevts ha bortprioriterats på folkbibliotek under en längre tid, till förmån för teknikutveckling och arbete med informationssökning (Englund och Trautmann 2006, s. 9ff).

Perspektiv som behandlar hur människor kan tillgodogöra sig läsning kommer att beröras i högre grad i kapitlet för uppsatsens teoretiska utgångspunkter. Det sker bland annat genom presentationer av en teori utformad av den amerikanska forskaren Louise M. Rosenblatt, som behandlar synsättet på läsning som transaktion, och genom Sten Furhammars, tidigare lektor vid Högskolan i Borås, kategoriseringar av läsutbyte.

2.2 Virtuella bokcirklar

Det är omöjligt att säga när den första virtuella bokcirkeln startade, eller hur många det finns. Vad som däremot går att konstatera, är att de började blomma upp strax efter att tv-programmet *Oprah's Book Club* lanserades 1996 av tv-personligheten Oprah Winfrey, något som har kommit att få stor effekt för det uppsving i popularitet som bokcirklar och bokklubbar erfarit de senaste åren. Detta hävdar Mary K. Chelton, professor vid Graduate School of Library and Information Studies på Queens College i New York, i artikeln "When Oprah meets e-mail: Virtual book clubs". I artikeln studerar hon skillnaden mellan fysiska och webbaserade bokcirklar och ger en översikt av vilka för- och nackdelar dessa har. Bland de starkaste anledningarna som Chelton ger till varför virtuella bokcirklar är ett gynnsamt alternativ för alla bokälskare som av skilda orsaker inte kan eller vill bli medlemmar i fysiska bokcirklar, återfinns det faktum att det finns en större frihet gällande att själv kunna styra över vid vilka tillfällen och tidpunkter medlemmarna vill delta och att deltagandet dessutom kan ske ifrån valfri plats. Att kunna vara anonym är dessutom något som många användare värderar högt. För dem som har lättare för att uttrycka sig i skrift än i tal inför en grupp, finns det ytterligare tunga argument till varför virtuella bokcirklar rymmer förmåner som de fysiska ej kan konkurrera med (Chelton 2001, s. 31-33).

Virtuella bokcirklar, menar Chelton, förekommer i än mer varierande former än vad fysiska bokcirklar gör. Realtidschatt, diskussionsforum och e-postlistor är några av de vanligaste gestaltningar som virtuella bokcirklar återfinns i. Internet har erbjudit ökade möjligheter gällande flexibilitet och variation olika bokcirklar emellan, vilket bland annat märks i ett experimenterande med olika litteraturteman, med vilken regelbundenhet medlemmarna träffas och vart diskussionerna äger rum. Artikelförfattaren understryker dock att även om utformningen av bokcirklar och de ämnen som diskuteras i dem varierar kraftigt, så är det enda som krävs för deltagande en vilja att dela med sig av sina åsikter om den valda boken och ett intresse för läsning. Medan fysiska bokcirklar ofta har ett begränsat antal platser, inrymmer virtuella bokcirklar sällan sådana hinder. För att delta i virtuella bokcirklar krävs vanligtvis bara att användarna har ett e-postkonto samt att de anmäler sig som medlemmar eller

prenumeranter till bokcirkeln. Böckerna som diskuteras kan föreslås av en moderator eller av användarna själva. Till skillnad från fysiska bokcirklar så arkiveras allt som oftast diskussionerna på de virtuella bokcirkelarna, vilket gör det möjligt att gå tillbaka i arkivet för att ta del av de samtal som förts (Chelton 2001, s. 31ff).

Chelton drar slutsatsen att samtidigt som både vinster och förluster sker vid anpassning av olika aktiviteter från den fysiska världen till virtuella förhållanden, så är vissa detaljer bestående. Virtuella bokcirklar som använder sig av synkrona medier, som chatt i realtid, ställs inför en problematik liknande den som många fysiska bokcirklar har beträffande att hitta en tidpunkt som passar så många medlemmar som möjligt då diskussionen ska äga rum (ibid).

Det ökade intresset för att samlas och diskutera litteratur märks även på det växande antalet guideböcker som skrivs i ämnet och på att vissa romaner trycks med färdiga diskussionsfrågor och teman i slutet av böckerna. Chelton betonar vikten av att bibliotekarier världen över tar tillvara på och aktivt deltar i dessa kontexter, genom att biblioteken själva startar upp eller deltar i virtuella bokcirklar (ibid).

Ett bibliotek som gjort slag i saken och startat en egen virtuell bokcirkel, är Toronto Public Library. I artikeln ”Book Buzz: Online 24/7” presenterar bibliotekarierna Catherine AuYeung, Sheila Dalton och Sandra Gornall sina erfarenheter av projektet. Målet med bokcirkeln Book Buzz var att nå de grupper som vanligen inte deltar i bokcirklar, nämligen aktiva vuxna personer under 50 år. Då statistik visar att en klar majoritet av dem som deltar i bokcirklar är kvinnor, ville de även försöka nå fler män. Att bokcirkeln skulle vara virtuell tedde sig naturligt då de ville locka aktiva personer som antagligen inte skulle anse sig ha tid att vara med i en fysisk bokcirkel, eftersom det är tidskrävande i den mån att mötena sker genom regelbundna träffar. Genom att göra bokcirkeln webbaserad hoppades bibliotekarierna dessutom på att den skulle blir mer tilltalande för yngre personer. Resultatet av dessa ambitioner blev att medlemmarna på Book Buzz till 74% består av personer under 50 år, varav 26% är män (AuYeung et al. 2007).

För att skapa en framgångsrik virtuell bokcirkel beslutades att de skulle eftersträva att förena några av de mest lyckade särdragen hos både virtuella och fysiska bokcirklar. Av den orsaken förtecknade AuYeung et al. vilka styrkor och svagheter som finns hos virtuella bokcirklar, enligt figuren nedan:

För- och nackdelar med virtuella diskussionsgrupper	
<p>Fördelar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mer tid till djupare analys och diskussion • Mindre press att delta (lätt att både anmäla och avanmäla sig) • Mindre tidsåtgång (inga resor krävs) • Deltagarna är anonyma • Inga träffar • 24/7 	<p>Nackdelar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oförutsägbart medlemskap • Mindre omedelbart • Mindre socialt och emotionellt

Figur 1. För och nackdelar med virtuella diskussionsgrupper, efter AuYeung et al (2007).

De ovan nämnda för- och nackdelarna inrymmer emellertid en viss komplexitet. Att medlemmarna inte känner sig pressade att läsa boken kan vara bokcirkeln till last, då deltagandet riskerar att blir lägre av den anledningen. Dessutom kan deltagarna på grund av detta vara mindre insatta i ämnet, vilket kan riskera att resultera i att de inte heller kommer att bli särskilt aktiva i diskussionerna. Något som AuYeung et al. däremot tror kan gynna virtuella bokcirklar är att de som blir medlemmar blir det för böckerna och läsningens skull, medan det främsta skälet för att bli medlem i fysiska bokcirklar istället är det sociala umgänget. De mindre positiva faktorerna med virtuella bokcirklar var något som initiativtagarna till Book Buzz var fast beslutna att förebygga och mildra. Framför allt genom att skapa en engagerad och tillmötesgående atmosfär med aktiva moderatorer och medlemmar var förhoppningarna att kunna eliminera bristen på omedelbarhet och upplevelsen av mindre social och emotionell kontakt (AuYeung et al. 2007).

I en surveyundersökning gjord av Hennepin County Library framkom det att de flesta av medlemmarna i virtuella bokcirklar inte personligen deltar i diskussionerna på grund av tidsbrist, däremot föredrar många att läsa andras meddelanden och debatter utan att själva lämna kommentarer. Därmed drar AuYeung et al. slutsatsen att de flesta medlemmarna av virtuella bokcirklar intresserar sig mer av att få lästips än att själva delta i de olika aktiviteterna. Detta påstående styrks av att Book Buzz, den virtuella bokcirkeln som Torontos Public Library initierat, efter starten har haft i genomsnitt 150 inlägg per månad, medan antalet sidvisningar i snitt har varit 11 000 i månaden (ibid).

Praktiska detaljer som är viktiga att ha i åtanke för moderatorn är att klargöra för cirkeldeltagarna vilka regler som gäller i forumet, för att undvika att diskussionerna spårar ur och blir otrevliga eller resulterar i personliga påhopp. Vid val av titlar bör hänsyn tas till att böckerna ska finnas tillgängliga att låna på bibliotek eller vara billiga i inköp. Därutöver bör även längden på de valda böckerna reflekteras över, då litteratur som är alltför omfattande kan vara svåra att hinna läsa ut i tid. Dessutom bör hänsyn tas till om böckernas innehåll har potentialitet till att generera livliga diskussioner. En metod för att få fart på diskussioner i virtuella bokcirklar kan vara att låta medlemmarna chatta med en författare, vilket kan ge mer substans till samtalet. För att locka nya medlemmar och belöna dem som redan är medlemmar menar artikelförfattarna att även tävlingar, såsom utlottningar av böcker, kan vara ett välkommet inslag (ibid).

Den kanadensiska professorn DeNel Rehberg Sedo redovisar i artikeln "Readers in reading groups" resultaten från en surveyundersökning som utfördes online år 2001, där 252 svar mottogs från medlemmar i såväl fysiska som virtuella bokcirklar. Den geografiska spridningen på deltagarna i studien var varierande, de flesta var bosatta i Kanada och USA, men några kom även från Storbritannien, Tyskland, Australien, Israel, Saudiarabien och Japan. De vanligaste skälen som härigenom framkom till varför deltagarna gått med i en bokcirkel, var för att få intellektuell stimulans, för att läsa böcker som de normalt inte skulle läsa, att de hade ett behov av att tala med andra om böcker och läsning eller att de ville få kontakt med likasinnade (Rehberg Sedo 2003, s. 66, 75, 80). Några resultat som framkommer i artikeln är att medlemmarna genom diskussionerna i sina respektive bokcirklar skapar sociala band, får en fördjupad förståelse för de böcker som avhandlas, ökar sina kunskaper och insikter om världen och sig själva (ibid, s. 66). Andra effekter som deltagarna i studien framhåller att de upplevt av sitt medlemskap i bokcirklar är stärkt självförtroende och minskade ensamhetskänslor. 86% av deltagarna uppgav att de främst läser för nöjes skull och inte

för nytta. Bland de motiv som angavs av deltagarna gällande varför de läser framkom att läsning företrädesvis fungerar som en tillflykt från verkligheten, som en möjlighet att besöka platser de aldrig hade kunnat föreställa sig och som ett hjälpmedel för att upptäcka nya sidor av dem själva (Rehberg Sedo 2003, s. 75f).

Oavsett vilken form bokcirkeln har, fysisk eller virtuell, så menar Rehberg Sedo att varje enskild medlem i cirkeln bidrar med sina egna erfarenheter och sin egen bakgrund, vilket influerar hur utformningen av varje enskild bokcirkel ser ut och gör dem alla unika. En viss variation finns ändå gällande vilka personer som blir medlemmar i virtuella respektive fysiska bokcirklar. Bland de personer i undersökningen som var medlemmar i fysiska bokcirklar hade 99% en universitetsutbildning, medan motsvarande siffra var 90% för dem som var med i virtuella bokcirklar. Därutöver var könsfördelningen bland respondenterna till 84% kvinnor och 14% män, utav dessa var det lite fler kvinnor än män som var medlemmar i virtuella bokcirklar, medan de fysiska bokcirkelarna till mycket liten del hade män som medlemmar, utan istället präglades av en stor kvinnodominans (ibid, s. 71ff).

Att det många gånger är framför allt kvinnor som samlas för sociala bokdiskussioner i till exempel bokcirklar, är något som även den akademiska bibliotekarien Barbara Fister tar upp i artikeln "Reading as a contact sport", publicerad i den vetenskapligt granskade tidskriften *Reference & User Services Quarterly*. Vidare koncentrerar hon sig på att argumentera emot de forskare som anser att virtuell kommunikation leder till isolering och ett minskat socialt umgänge, genom att hävda att även de litterära diskussioner som äger rum på Internet har sociala dimensioner för dess deltagare. Genom interaktion med andra läsintresserade i virtuella bokcirklar är det bland annat möjligt att finna personer med samma litteratursmak. Även om böcker för det mesta är medelpunkten för samtal inom virtuella bokcirklar, så konstaterar Fister att diskussioner "off topic", det vill säga inom andra ämnesområden, även förekommer i dessa forum, där personliga relationer kan ges tillfälle att fördjupas ytterligare (Fister 2005, s. 303f).

2.3 Bibliotek 2.0

I september 2005 lanserade bibliotekarien Michael E. Casey för första gången begreppet Bibliotek 2.0 på sin blogg Library Crunch (Casey 2006). Bibliotek 2.0 är sprunget ur termen Webb 2.0, som i sin tur myntades av Tim O'Reilly, aktiv inom området datateknologi. Det som Webb 2.0 och Bibliotek 2.0 bland annat har gemensamt är att de står för en strävan efter att engagera användarna i högre bemärkelse än tidigare, genom möjlighet till interaktivitet och tillgång till kontinuerligt förbättrade redskap, som gör det genomförbart för användarna att själva påverka och skapa eget innehåll i olika kontexter. Några exempel på webbtjänster som tillhandahåller sådana möjligheter är bloggar och wikiwebbplatser. Elizabeth L. Black konstaterar att begreppen Webb 2.0 och Bibliotek 2.0 är försök till att beskriva de förändringar som Internet och webben har orsakat i samhället. Hon har skrivit "Web 2.0 and Library 2.0: What Librarians Need to Know", en text som ingår i boken *Library 2.0 and beyond*, där Nancy Courtney har samlat åsikter från framstående aktiva personer inom biblioteksvärlden som lägger fram förslag angående hur biblioteken bör gå tillväga med implementerandet av Bibliotek 2.0. Black menar att de nya webbredskapen erbjuder stor potential för bibliotekarier och bibliotek (Black 2007, s. 1ff).

Bibliotek 2.0 har som begrepp snabbt växt i popularitet men även kommit att bli både omdebatterat och kritiserat. Röster har höjts i debatten gällande att de principer som begreppet bygger på varken är nya eller revolutionerande och att termen är alldeles för löst definierad. Ett av många förslag som har arbetats fram när det gäller vad Bibliotek 2.0 verkligen innebär, är gjort av Michael E. Casey och Laura Savastinuk i deras bok *Library 2.0: A guide to participatory library service*. De menar att grundstommen är en modell för kontinuerlig och meningsfull förändring där användarna är delaktiga. För att biblioteken ska kunna behålla sina användare och locka nya, behöver biblioteken enligt författarna tänka utanför ramarna och i högre grad anpassa sig till samhälleliga förändringar och de moderna IKT-verktyg som idag finns att tillgå (Casey & Savastinuk 2007, s. 5).

Brian S. Mathews har skrivit ett annat av bidragen i *Library 2.0 and beyond*, där han behandlar sociala nätverk på Internet. Genom webbverktyg av den här sorten är det möjligt att inte bara interagera och hålla kontakten med familjemedlemmar och vänner, utan även att skapa nya relationer och utöka sina kontakter. Bland de mest förekommande behoven som kan uppfyllas av den här typen av nätverk finns individuella uttryck, självupptäckter och social interaktion. Det är också enkelt att hitta personer med vilka ett gemensamt intresseområde finns, då materialet på de webbplatserna är användarbaserat och därmed individualiserat av varje enskild användare (Mathews 2007, s. 75f).

De många olika kategorierna av sociala nätverkssidor tilltalar olika målgrupper. Oavsett skillnaderna dem emellan menar Mathews att det finns vissa funktioner som de flesta av den här sortens webbplatser är uppbyggda kring. En av dessa är användarprofil, där användarna beskriver sig själva för de övriga medlemmarna. Hur omfattande dessa presentationer är varierar mellan de olika webbplatserna och individerna som utformar sina egna profiler, men vanliga fält som skrivs ut är till exempel vilken geografisk ort medlemmen är bosatt i, ålder, intressen och sysselsättning. Därutöver är det även vanligt att medlemmarna kan välja att bli "vänner" med varandra, vilket till exempel kan innebära att de medlemmar som är vänner länkar till varandra på sina respektive profiler. Ett annat verktyg för de virtuella miljöerna är möjligheten att gå med i en grupp, där medlemmar med särskilda intressen samlas för att interagera med varandra. Att skicka personliga meddelanden internt till individer på webbsidan är även en vanlig funktion på de sociala nätverkssidorna. Likaledes genom gästböcker, anknutna till användarprofilerna, går det att skicka meddelanden till specifika medlemmar, med skillnaden att vem som helst av medlemmarna kan läsa den text som skrivs där. Likaså kan medlemmar för det mesta skriva inlägg i personliga bloggar eller dagböcker, där till exempel reflektioner eller uppdateringar brukar tillkännages. Möjlighet till att publicera foton och att hitta andra medlemmar genom sökfunktioner brukar även finnas på de flesta sociala nätverkssidorna på Internet (ibid, s. 76-78).

Vidare menar Mathews att de sociala nätverksplatserna erbjuder spännande möjligheter för biblioteken där de kan presentera en modernare bild av sig själva och därmed lättare komma i kontakt med grupper som de har svårt att nå ut till annars, exempelvis ungdomar. Genom att tillgängliggöra bibliotekets tjänster i forum av detta slag, tror Mathews att det blir lättare för bibliotek att profilera sig som en institution som kan anpassa sig efter nya behov och kontexter (ibid, s. 80ff).

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

De teoretiska utgångspunkterna för uppsatsen är valda utifrån två ämnesområden som jag anser är centrala komponenter som är nödvändiga för att virtuella bokcirklar ska fungera och starka anledningar till varför de överhuvudtaget har uppstått. De perspektiv som jag har valt att fokusera på är läsning och virtuell kommunikation. Inom forskningsområdet för läsning kommer teorier om läsning som transaktion och utbyte av läsning att behandlas, med föresatsen att de ska fungera som en inkörsport till att visa på hur varierande läsning och läsupplevelser kan te sig. De teorier som tas upp inom fältet för virtuell kommunikation kommer att beröra virtuell gemenskap och identitetskonstruktion. Därigenom utökas resonemang gällande hur tekniska aspekter av Internet påverkar förutsättningarna för social interaktion och upplevelsen av social samvaro. De teoretiska ansatserna kommer att användas som analysverktyg för det resultat som uppsatsen frambringat.

3.1 Perspektiv på läsning

Läsning är det gemensamma intresse som för medlemmar i bokcirklar samman, för exempelvis diskussion om läsupplevelser och läsvanor. Med anledning av detta anser jag att det är relevant att presentera några olika teorier och uppfattningar gällande hur utbyten av och upplevelser av läsning kan se ut. De teorier som uppmärksammas här är sådana som jag anser kan frambringa intressanta tolkningar i analysen av uppsatsens resultat.

3.1.1 Läsning som transaktion

Louise M. Rosenblatt, som är professor emerita i English Education vid New York University, har varit en stor influens för litteraturforskare under många decennier och boken har i USA utnämnts till ett av 1900-talets viktigaste pedagogiska verk. Rosenblatt författade sitt verk *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa* redan 1938, men boken är fortfarande aktuell – vilket bland annat märks genom att den alltjämt trycks i nya upplagor och översätts till fler språk (Rosenblatt 2002, s. 5, 11).

Läsning är en individuell och unik händelse, som baseras på olika syften och förutsättningar, vilket gör att exakt samma upplevelse av en text aldrig kan upprepas, vare sig texten läses av olika läsare, eller av samma person vid olika tillfällen. (ibid) Samspelet mellan text och läsare kallas av Rosenblatt för *transaktion*. I begreppet finns en syftning till att både läsaren och texten är viktiga beståndsdelar i läsprocessen, vilken Rosenblatt menar fungerar som ett spiralformat utbyte, i vilket textens betydelse inhämtas genom en transaktion (ibid, s. 10, 14). Därutöver gör Rosenblatt skillnad på *efferent* (kommer från den latinska termen *effero*, som betyder ”föra bort”) och *estetisk* läsning. Differensen mellan dessa sätt att läsa menar hon ligger i vad läsaren söker i texten, om den läses av praktiskt syfte eller av litterära anledningar. Vid efferent läsning förhåller sig läsaren till texten på ett opersonligt vis, och läser den ofta med ett upplysande syfte, för att hämta information som ska tillämpas praktiskt på något vis. Estetisk läsning är däremot mer personlig, och läsaren värderar de emotioner och stämningar som upplevs vid transaktion av texten. Efferent läsning kan överlåtas till någon annan än oss själva, i och med att textens innehåll vid sådan läsning kan

redogöras för oss, medan estetisk läsning måste upplevas personligen, eftersom läsoplevelsen här sker vid transaktionen mellan text och läsare (Rosenblatt 2002, s. 41).

Genom läsningens transaktion tar vi del av en annan människas erfarenheter, kunskaper och vision, vilket fungerar som redskap för oss att vinna insikter om våra egna liv. Då författare och läsare alltid har ett visst mått av gemensamma erfarenheter, som födsel, uppväxt, kärlek och död, så kan vi identifiera oss med andra människor, även om många av våra personliga upplevelser skiljer sig åt. Med hjälp av läsning blir det på så vis även möjligt för oss att till exempel uppleva andra länder och främmande platser som vi aldrig besökt i den fysiska världen (ibid, s. 22, 30, 37).

En roman eller en dikt eller ett skådespel förblir bara bläckfläckar på papper tills en läsare förvandlar dem till en rad meningsfulla symboler. Det litterära verket existerar i det levande kretslopp som upprättas mellan läsare och text: läsaren ingjuter intellektuell och emotionell mening i mönstret av verbala symboler, och dessa symboler kanaliseras hans tankar och känslor. Fram ur denna komplexa process träder en mer eller mindre organiserad upplevelse i fantasin. (Rosenblatt 2002, s. 35)

Variationen i läsoplevelser påverkas även av den mångfald som finns hos texterna, vilket bland annat gestaltas i form av en mängd olika litterära genrer. Rosenblatt konstaterar att konst tillgodoser många mänskliga behov och fungerar influerande på alla sociala och personliga intressen vi har. Vid estetisk läsning kan vi få ta del av upplevelser som vi annars aldrig skulle ha haft tid eller möjlighet till, via inlevelsen hos läsaren vid transaktion med texten. Förmågan till identifikation är en mänsklig egenskap som gör det möjligt för individer att leva sig in i en mängd skilda situationer och omständigheter. Det gör det bland annat möjligt för oss att inte enbart inhämta information eller fakta från en text, utan att även kunna få erfarenhet, eftersom vi kan genomleva litteraturen. Då vi gör detta, kan läsningen fungera som en befrielse från jäkt och vardagssysslor, genom att vara en verklighetsflykt. När vi läser om andra personer som exempelvis har andra egenskaper än oss själva, kan litteraturen innebära en kompensation för de brister eller motgångar som vi har i våra egna liv (ibid, s. 40f, 44ff).

3.1.2 Utbyte av läsning

En annan forskare som har studerat läsoplevelser hos olika personer, är Sten Furhammar, före detta lektor vid Högskolan i Borås. I *Varför läser du?*, som skrevs som en del av SKRIN-projektet² har han utformat fyra kategorier som betecknar hur människor uppfattar sitt läsutbyte. Kategorierna är som följer;

Personlig upplevelseläsning – Utbytet vid personlig upplevelseläsning handlar främst om upplevelser och läsarens personliga inlevelse i texten. Behållningen av texten är starkt påverkad av läsarens identitet, värderingar, erfarenheter och föreställningar. Läsaren reflekterar aktivt över sin läsning och får därmed lärdomar av texten, istället för att läsandet ska karaktäriseras som tidsfördriv. Det här sättet att läsa innebär att de upplevelser som inhämtas under läsningen blir viktigare än själva upplösningen av

² Projektet Skriftkultur och mediebruk i nordiska familjer (SKRIN), ett nordiskt forskningsprojekt inom samhällsvetenskap och humaniora, med målsättningen att undersöka vad som händer med den enskilda individen vid mötet mellan text och läsare (Furhammar 1997, s. 14).

berättelsen. Den stora behållningen blir de olika aspekter av sig själv som läsaren upplever med hjälp av skildringarna i boken som denne läser (Furhammar 1997, s. 140f).

Opersonlig upplevelseläsning – Läsningen är i första hand upplevelseorienterad, men läsaren blir inte personligt engagerad av läsoplevelsen. Istället är läsarens inställning här av karaktären hos en observatör, som neutralt betraktar texten. Vid opersonlig upplevelseläsning beskrivs läsningen ofta som ett tidsfördriv. Även om läsaren blir uppymd av texten så leder detta inte till att det sker några reflektioner som berör och engagerar den egna personen, utan läsningen karaktäriseras främst av att den fungerar som underhållning och förströelse. En utmärkande egenskap med den här sortens läsning är att personer ofta läser för upplösningens skull (ibid, s. 137ff).

Personlig instrumentell läsning – Genom att läsaren begrundar sitt liv och reflekterar över sin personliga identitet vid läsning, kan personlig instrumentell läsning ha en terapeutisk verkan. Därmed fungerar läsningen som ett redskap och har en nyttofunktion när den sammankopplar texten med den egna personen. Genom att få en ökad insikt om livet genom läsningen kan läsaren få hjälp att hantera sina problem, antingen på ett konkret sätt eller genom att få distans till dem (ibid, s. 143f).

Opersonlig instrumentell läsning – Läsning som har en nyttofunktion och som ej knyter an till läsarens personliga identitet, faller in under kategorin opersonlig instrumentell läsning. Överlag associeras den här typen av läsning med facklitteratur och faktaläsning, men läsningen behöver inte alls vara bunden till en viss typ av litteratur. Den primära funktionen med den här sortens läsning är att kunskap inhämtas inom ett område som läsaren inte personligen är relaterad till, och som därmed inte berör läsarens självinsikt (ibid, s. 142f).

Reflektion

Det bör noteras att gränserna för Furhammars kategoriseringar ofta är flytande, då flera av dem kan förekomma parallellt i en och samma läsoplevelse (ibid, s. 144). Likheter finns enligt min tolkning mellan vad Rosenblatt menar är estetisk läsning, och Furhammars kategorier för upplevelseläsning. Samtidigt har Rosenblatts efferenta läsning likheter med Furhammars instrumentella läsning, men de kan givetvis inte sägas motsvara varandra helt och hållet. Det går även att göra kopplingar mellan att efferent läsning i första hand är opersonlig, medan estetisk läsning företrädesvis är personlig. Därmed är det inte helt okomplicerat att dra paralleller mellan de olika kategorierna. Jag anser dock att det finns vissa gemensamma beröringspunkter hos dem båda, vilket gör att jag tycker att de fungerar väl tillsammans, samtidigt som de till viss del skiljer sig åt. Således har de valts ut för att förhoppningsvis fungera kompletterande till varandra som analysverktyg för den del av uppsatsen som behandlar informanternas läsning. För att skapa en bättre överblick över hur det kan sägas finnas samband mellan Rosenblatt och Furhammars kategoriseringar, har jag gjort en sammanställning i figuren nedan. Figuren används som utgångspunkt när informanternas läsvanor och läsoplevelser analyseras i kapitel 5. Resultat och analys.

Efferent	Instrumentell opersonlig personlig
Estetisk	Upplevelse personlig opersonlig

Figur 2. Samband mellan kategoriseringarna gjorda av Rosenblatt och Furhammar, uppsatsförfattarens utformning.

3.2 Perspektiv på virtuell kommunikation

Olika perspektiv på betydelser som går att urskilja vid virtuell kommunikation kommer att presenteras i följande kapitel. Fokus kommer att ligga på områdena virtuell gemenskap och identitetskonstruktion, vilka kommer att beröras närmare genom teorier från aktiva forskare inom de nämnda forskningsfälten.

3.2.1 Virtuell gemenskap

De främsta skillnaderna mellan datormedierad kommunikation och kommunikation via andra medier, menar forskarna Malin Sveningsson, Mia Lövheim och Magnus Bergquist är möjligheterna till interaktivitet, anonymitet och de nya förutsättningarna som finns gällande lagring och överförande av information med hjälp av dator teknik. Detta har bland annat inneburit av vi har möjlighet till att kommunicera och arbeta i realtid med samma material, olika personer sinsemellan, oavsett om vi fysiskt befinner oss på olika geografiska platser. Att kunna välja att vara anonym och inte avslöja personliga fakta som påvisar vår sociala tillhörighet kan även möjliggöra en ny form av intimitet. Genom att kunna undvika att bli granskad utifrån faktorer som utseende, kön, klass eller ålder, blir det lättare för många att ta kontakt med andra människor via datormedierad kommunikation än i den fysiska världen. Ofta rör sig denna förbindelse även mellan personer som vi annars inte skulle ha kommit i kontakt med. De interaktiva elementen innebär att olika grupper, som privatpersoner, organisationer, institutioner och företag kan både sända ut material och få respons på det, till exempel genom diskussionsforum på webben (Sveningsson et al. 2003, s. 11f).

Mia Lövheim vidareutvecklar hur förutsättningarna kan te sig för virtuella samtal i texten "Nätet – en plats för nya former av gemenskap?". För det mesta grundas datormedierade gemenskaper ofta utifrån tämligen specifika och ömsesidiga intressen och behov, medan mer traditionella gemenskaper brukar växa fram av anledningar som sociala egenskaper eller liknande bakgrund. Mötesplatserna på Internet menar Lövheim innebär att människor kan mötas i en ny kontext för att söka efter samhörighet och mening med tillvaron. Hon anser även att tillströmningar av meddelanden från medlemmarna i dessa gemenskaper är basisen för att en känsla av social samhörighet ska uppstå. Därigenom kan även en ömsesidig förståelse uppkomma gällande vilka riktlinjer som finns på mötesplatsen. Medlemmar i virtuella gemenskaper där konversationen sker genom till exempel diskussionsforum eller chatt är tvungna att själva vara aktiva och söka upp vilka meddelanden som de vill läsa, till skillnad från medlemmar på e-postlistor som så länge de är medlemmar i nätverket får meddelanden skickade till sig (2002, s. 144ff, 156ff).

Den känsla av anonymitet som vi erbjuds vid kommunikation via Internet betyder för många, inte minst personer som på ett eller annat sätt utsätts för diskriminering vid fysisk kommunikation, en ny frihet och en känsla av gemenskap vars motsvarighet inte

går att erhålla utanför datornätverket. Att en gemenskap kan sägas uppstå är allt som oftast beroende av att olika individer har något gemensamt, ofta en delad känsla av identitet. Utan denna gemenskap brukar det vara svårt för virtuella mötesplatser att bibehålla aktiva medlemmar eller att överleva en längre tid. Samtidigt kan en alltför homogen gemenskap fungera reducerande för diskussionerna, då de riskerar att bli för slätstruktura om de flesta deltagarna har likadana åsikter. Skepnaden hos en virtuell gemenskap beror även på faktorer som ifall samhörigheten går utöver de specialintressen som från början förde medlemmarna samman och därutöver även innefattar personliga relationer, stöd och lojalitet (Lövheim 2002, s. 149-163).

Pia Södergård, verksam vid Åbo Akademi, beskriver i sin avhandling *Virtuell gemenskap: Ett informationsvetenskapligt perspektiv på ungdomars cyberkultur* hur det har gått att urskilja vissa gemensamma nämnare hos de personer som kommit att utveckla personliga relationer genom Internet, i form av att de sände meddelanden ofta och till flera diskussionsgrupper, samt att deras deltagande skedde under en längre tidsperiod. Många relationer som inleds på Internet antar så småningom även en parallell utveckling genom kontakt per telefon, post eller möten ansikte-mot-ansikte. För att minska de begränsningar som Internet lider av utvecklas olika typer av kompensationsstrategier. Då sociala signaler som kroppsspråk är inskränkta i en konversation på Internet, kompenseras dessa till exempel verbalt, i form av uttryckssymboler som smileys och genom användandet av versaler eller asterisker i en text. Även förkortningar, siffror och akronymer gör det möjligt att spara utrymme, tid och energi, samtidigt som de visar att personen är invigd i den speciella kommunikationen och gemenskapen. Den stora skillnaden mellan kommunikation som sker ansikte-mot-ansikte och datormedierade kommunikation, är att den senare är långsammare. Forskare hävdar däremot att det inte går att påvisa några skillnader gällande socialt utbyte, datormedierad kommunikation är över tid lika stark som den kommunikation som sker ansikte-mot-ansikte. Det finns till och med tillfällen då virtuell kommunikation överträffar den fysiska, så kallad ”hyper-personlig kommunikation”, då emotionerna är starkare genom det virtuella kommunikationssättet (Södergård 2007, s. 43f).

3.2.2 Identitetskonstruktion

Olika sorters webbplatser på Internet kan fungera som mötesplatser för människor och det går även att se dem som platser där människor konstruerar och experimenterar med sina identiteter. Petra Söderlund, forskare vid avdelningen för litteratursociologi på Uppsala Universitet har författat boken *Läsarnas nätverk: Om bokläsare och Internet*, som bland annat behandlar på vilket sätt Internet har skapat nya möjligheter för människor att utväxla läserfarenheter och lästips. Hon menar att läsarforum på Internet kan ses som kompletterande eller ersättande för allmänna, informella platser i den fysiska världen. Att träffa människor och diskutera på Internet innebär ett nytt sätt att träffas och är en del av mänsklig gemenskap, inte någon separat verklighet. Ett tecken på det kan vara att utvecklingen av nya sorters IKT-verktyg ofta framställs som utlösare för omfattande förändringar på både en samhällelig och kulturell basis. I anslutning till diskussionen om huruvida vi konstruerar identiteter på olika sorters arenor på Internet, hävdar Söderlund att det finns många likheter med hur vi präglar vår identitet i den fysiska världen, till exempel gällande vad vi väljer att omge oss med i våra hem – vilket ger en bild av vilka vi är som personer, eller hur vi vill uppfattas. Det hon främst tycker särskiljer förutsättningarna för identitetskonstruktion på mötesplatserna på Internet, är

att tillgängligheten till dem ofta är mycket omfattande, då praktiskt taget vem som helst som har tillgång till en dator med Internet-anslutning kan komma åt de webbaserade forumen (Söderlund 2004, s. 11, 17f):

Det är som om vilt främmande människor skulle få besöka en annan individs privata rum och få tillgång till dagböcker, brev, anteckningar, urklipp och bokbestånd. Men inte utan att rummets ägare först städlat och sett till att otillbörlig information gömmts undan. (Söderlund 2004, s. 17)

Hon tycker därmed inte att det är angeläget att i första hand se mötesplatser för litterära diskussioner på webben som arenor för konstruerande av identiteter, men säger samtidigt att det är svårt men inte omöjligt att diskutera böcker utan att själv ha läst dem, vilket innebär att det är möjligt att det sker i viss utsträckning. Gällande de signaturer som vi skapar på Internet, så menar Söderlund att det inte handlar så mycket om anonymitet, som pseudonymitet. De flesta personer som är medlemmar i ett Internetforum figurerar inte under sitt riktiga namn, de skapar ett alias och antar istället ett fingerat namn med vilket de interagerar med de övriga medlemmarna. Genom att betona och undanhålla olika detaljer så är det dessutom möjligt att forma en selektiv bild av vem personen bakom ett Internet-alias är. Denna möjlighet till sovrande i presentationen blir ännu tydligare vid kommunikation via asynkrona medier, då det finns obegränsat med tid för att porträttera sig och framställa den identitet som kommer att vara synlig för de övriga medlemmarna. Det är dock inte sannolikt att speciellt många personer går så långt som att byta identitet eller kön i diskussionsforum på Internet som behandlar vardagliga samtalsämnen, hävdar Söderlund. Hon menar att de allra flesta människorna främst använder sig av Internet som ett kommunikationsredskap snarare än för att experimentera med sin identitet (ibid, s. 18ff, 44).

Såväl Södergård som Lövheim tar upp det faktum att det i olika gemenskaper på Internet går att urskilja olika roller bland deltagarna. Till exempel klassificeras de nya medlemmarna som *newbies* (nybörjare) som ska ges tillträde till gemenskapen. Det kan även finnas *bashers*, vilka är de som bryter mot gemensamma regler eller principer, och så kallade *lurkers* (smygare), som aldrig eller mycket sällan deltar öppet genom att skicka meddelanden till andra medlemmar, utan istället läser vad andra har skrivit (Lövheim 2002, s. 149ff, 163). Södergård nämner en indelning av beteenden i virtuella gemenskaper som *icke interaktiva beteenden* och *interaktiva beteenden*. Lurkers räknas till de användare som uppvisar icke interaktiva beteenden då de ofta är osynliga i virtuella gemenskaper, eftersom de inte tillför något i form av texter eller annat material. Istället ägnar de sig åt informationsinsamling, i och med att de tar del av vad andra medlemmar har skrivit. Hon menar att genom olika sociala processer som skapande av relationer, normer, uttryckssätt och identitetsetablering, kan en newbie bli en *insider*, och därmed en del av gemenskapen (Södergård 2007, s. 65f).

Reflektion

De presenterade teorierna som berör perspektivet identitetskonstruktion kommer att användas i analysen för att försöka utvärdera vilka roller som finns bland deltagare i virtuella bokcirkel. Detta med förhoppning om att därigenom förtydliga vilka olika förutsättningar och önskemål som finns bland medlemmar i virtuella bokcirkel, vilket i sin tur även påverkar vilka betydelser som de upplever och eftersträvar. Teorierna om virtuell gemenskap kommer att användas för att behandla huruvida informanterna

upplever att de är en del av en social samvaro i och med deras medlemskap i virtuella bokcirklar. Därmed kommer resonemang även att möjliggöras gällande om möjligheterna till sociala aspekter av virtuella bokcirklar påverkas negativt eller positivt av att de är beroende av att inga tekniska problem uppstår, för att de ska kunna fungera korrekt.

4. METOD OCH MATERIAL

I det här kapitlet kommer inledningsvis en sammanfattning av litteratursökningsprocessen och källkritik att göras, vilket följs av en genomgång av uppsatsens metodologiska ansats. Därefter beskrivs urval, etiska riktlinjer, utformning av intervjufrågor och genomförande av intervjuer.

4.1 Litteratursökning och källkritik

Såväl vid min inledande orientering i ämnet som kontinuerligt under arbetets gång, har jag sökt efter relevant litteratur via Högskolan i Borås bibliotekskatalog Voyager, Libris och folkbiblioteken i Göteborgs gemensamma katalog Gotlib. Bland de databaser och sökmotorer jag funnit användbara återfinns SamSök, BADA (Borås Akademiska Digitala Arkiv), LISA (Library and Information Science Abstracts), Library Information Science & Technology Abstracts (LISTA), Nordiskt BDI-Index, Presstext, Artikelsök, Mediarkivet, Google Scholar och Google. Jag har även tillämpat den så kallade snöbollseffekten och följt upp litteraturhänvisningar och källförteckningar i de för ämnet relevanta studier som jag tagit del av, ett tillvägagångssätt som frambringat många användbara texter.

Det material som inbegripits i uppsatsen har jag bemött med en källkritisk inställning och hänsyn har tagits till när verket har publicerats, hur aktuella uppgifter som redovisas för i texten, vilken auktoritet författaren har, samt i vilket sammanhang texten har publicerats. Vid valet av litteratur har jag beaktat dessa punkter och gjort en bedömning av vilken trovärdighet som funnits hos materialet. Eftersom forskningen om bokcirklar är bristfällig i Sverige, har jag refererat till några tidningsartiklar för att ändå få en inblick i hur företeelsen ter sig i svenska förhållanden. Jag är medveten om att dessa källor inte har samma auktoritet som texter publicerade av forskare, men har valt att inkludera ett fåtal källor i form av tidningsartiklar, med hänsyn till ovan nämnda skäl. Wikipedia används som källa till en av begreppsdefinitionerna, vilket görs med hänseende till att jag anser att deras definition av termen förefaller korrekt, enligt mina egna erfarenheter av hur diskussionsforum är uppbyggda.

4.2 Val av metod

I beaktande av att fenomenet virtuella bokcirklar är relativt nytt och att det därför inte finns så mycket tidigare forskning om företeelsen, föll mitt val av metod på att göra kvalitativa intervjuer, med medlemmar i virtuella bokcirklar. Kvalitativa metoder används företrädesvis för att åstadkomma en förståelse för ett fenomen eller för människors erfarenheter. I och med att kvalitativa studier görs på djupet, erhålls inte den vidd som är typisk för kvantitativa undersökningar. Antalet fall som studeras blir därmed mindre i en kvalitativ studie och målsättningen är inte heller att uppnå ett resultat som kan generaliseras (Sveningsson et al. 2003, s. 65f).

Med tanke på att virtuella bokcirklar är ett fenomen på Internet där kommunikationen sker virtuellt och medlemmarna bor på olika platser spridda världen över, beslutade jag mig för att det lämpligaste sättet att genomföra intervjuerna skulle vara via Internet, genom asynkrona e-postintervjuer. En magisteruppsats som har fungerat som källa till

inspiration när det gäller valet av metod, är Angelica Swedmans *Bloggtider för bibliotek och bibliotekarier?*. Hon studerar också ett Internetfenomen – bloggar – och som metod har hon använt sig av en kvalitativ ansats och asynkrona e-postintervjuer i kombination med telefonintervjuer (Swedman 2006, s. 23ff).

Vid intervjuer på nätet är det viktigt att vara medveten om Internets speciella förutsättningar och möjligheter, vilket forskarna Malin Sveningsson, Mia Lövheim och Magnus Bergquist beskriver i metodboken *Att fånga nätet: Kvalitativa metoder för Internetforskning*. En av de särskilda omständigheterna är att det vid användning av denna intervjuform enbart går att nå personer som har tillgång till Internet. Författarna menar dock att om undersökningen behandlar just vanor hos Internet-användare och vad dessa gör på nätet, så behöver inte denna bortsortering vara något negativt, då icke-användarna ändå inte är relevanta för studien. En av fördelarna med att genomföra intervjuer via Internet är att det går att nå grupper som det av olika anledningar inte skulle ha varit möjligt att komma i kontakt med annars, till exempel på grund av att de är bundna till hemmet eller bor på otillgängliga platser. Vid användning av asynkrona Internet-medium som e-post tillkommer även andra fördelar, som att den som utför intervjun kan skicka sina frågor vid ett för denne lämpligt tillfälle, liksom att informanterna kan svara på frågorna när det passar dem (Sveningsson et al. 2003, s. 91ff). En kritik som ibland riktas mot intervjuer som genomförs via Internet är att de kan sägas vara tvungna att förlita sig på informanternas fallenhet för att uttrycka sig i skrift, vilket bland andra Pål Repstad, professor i religionssociologi, tar upp i sin bok *Närhet och distans*. Han menar att e-post är ett mellanting mellan ett muntligt samtal och ett brev, då e-post är mer formellt än ett samtal och mer informellt än ett brev (Repstad 2007, s. 108). Denna anmärkning ska dock ses i förhållande till att forskare som använder sig av muntliga intervjuer måste förlita sig på vilken kapacitet informanterna har gällande att formulera sig verbalt. Att svaren som erhålls vid en e-postintervju ges skriftligen kan för övrigt ha stora fördelar, som att momentet transkribering - översättning från tal till skrift – kan uteslutas, vilket annars brukar vara en tidsödande del gällande dokumentation av intervjuer (Sveningsson et al. 2003, s. 92).

En annan aspekt att ta i beaktande vid genomförande av intervjuer via e-post, är att läsningen och besvarandet av frågorna associeras med en viss ansträngning från informanternas håll. Därmed bör utformningen av intervjufrågorna och formatet på intervjun tänkas över för att göra det enklare att besvara frågorna samt att öka deltagarantalet. Svarsfrekvensen vid e-postintervjuer har exempelvis visat sig bli högre om frågorna finns infogade direkt i e-postmeddelandet, istället för i ett bifogat dokument (ibid). Det är även viktigt att komma ihåg att de speciella premisser som finns när människor kommunicerar via Internet innebär att det föreligger en risk för missförstånd, då vi för det mesta inte har tillgång till vare sig den andre personens ansiktsuttryck eller tonfall. Forskare hävdar dock att andra sätt att kommunicera det vi annars visar via fysiska uttryckssätt – som ansiktsuttryck och kroppsspråk – växer fram så att vi kan förmedla dessa yttranden även i virtuella kontexter, vilket kan minska riskerna för att det ska upplevas som ett problem (ibid, s. 94f).

4.3 Urval

Jag har eftersträvat att åstadkomma en variation bland de utvalda informanterna och ett led i att skapa en viss spridning bland dem har varit att välja ut två olika webbsidor med virtuella bokcirklar, från vilka ett antal medlemmar har intervjuats. Eftersom virtuella

bokcirklar kan vara utformade på många sätt, fann jag det eftersträvansvärt att välja medlemmar från två webbsidor som har olika särdrag, men som fortfarande behandlar samma område. En vägledande faktor vid valet av webbsidor har varit att jag har velat att de ska skilja sig åt gällande användningen av asynkrona eller synkrona medier i kommunikationen i de virtuella bokcirkelarna. Dessa kommunikationssätt har olika för- och nackdelar, vilka jag ansett som intressanta att jämföra och ställa mot varandra. De webbsidor valet föll på har jag hittat på grund av att de omnämns i olika sammanhang, bland annat på olika läsintresserade personers bloggar och i tidningsartiklar. Andra kriterier vid urvalet har varit att webbsidorna ska uppdateras med jämna mellanrum, användas aktivt, vända sig till vuxna användare och vara formulerade på svenska.

Webbsidorna skiljer sig även åt när det gäller antal medlemmar – de hade när intervjuerna genomfördes cirka 800 stycken respektive cirka 100 stycken medlemmar. Min uppskattning har varit att ett rimligt antal informanter skulle vara fem till tio personer från varje webbplats, det vill säga totalt tio till tjugotvå informanter. Då Sveningsson et al. menar att svarsfrekvensen vid undersökningar via Internet riskerar att bli låg (Sveningsson et al. 2003, s. 80f), har jag skickat ut frågorna för studien till fler personer än vad jag uppskattat varit lagom att intervjua, då jag har räknat med bortfall. Repstad beskriver hur de flesta studier uppnår ”mättnad”, vilket innebär att forskaren märker att det inte längre kommer fram något nytt i intervjuerna, istället börjar den erhållna informationen kännas som upprepningar av det som redan har sagts av tidigare informanter. När forskaren känner sig mätt på information, är det ofta dags att sluta göra intervjuer (Repstad 2007, s. 92). För min del uppstod en mättnad efter att e-postintervjuer med åtta informanter från respektive virtuell bokcirkel hade genomförts, det vill säga totalt sexton intervjuer. Jag fann då att jag hade tillräckligt med information för att utläsa vissa mönster, samtidigt som jag inte längre tyckte att några nya uppgifter dök upp. Bland dem som varit intresserade av att delta har jag valt att använda mig av de första åtta svaren som jag har fått från respektive bokcirkel. Totalt har jag fått intresseanmälningar från fjorton respektive tjugotvå stycken personer i de olika cirkelarna som har velat delta.

4.4 Etiska riktlinjer

Innan kontakt har tagits med medlemmar på de utvalda webbsidorna har jag via e-post skickat förfrågningar till de ansvariga personerna för respektive webbsidor, där jag frågat om tillstånd att göra undersökningen bland deras medlemmar³. Dessa tillfrågningar har jag gjort med hänsyn till de etiska riktlinjer som Vetenskapsrådet har sammanställt för forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Ett av dessa etiska krav är *informationskravet* – vilket innebär att forskare bör informera de personer som berörs av forskningen om att undersökningen pågår och vilket syfte den har. Sveningsson et al. menar att det i Internet-miljöer rör sig så många människor att det inte är praktiskt genomförbart att informera samtliga av dessa om undersökningen, istället kan en utväg vara att be om tillåtelse hos den person som sköter eller äger arenan som kommer att studeras i undersökningen (Sveningsson et al. 2003, s. 176ff). Samtliga medlemmar på de två webbsidor som jag har valt ut för undersökningen har informerats om studien, i samband med att nyhetsbrev⁴ har skickats till alla medlemmars e-postadresser. Dessa utskick har skickats ut av de respektive ansvariga för

³ Se bilaga 1.

⁴ Se bilaga 2.

webbplatserna, efter att jag har fått deras godkännande att inkludera webbsidan de är ansvariga för och dess medlemmar i min undersökning. Genom att nyhetsbrevet skickats till varje medlems angivna e-postadress har jag inte varit beroende av att de ska logga in på webbsidan för den virtuella bokcirkeln för att få informationen. Detta har gjort att upplysningen om studien inte enbart har nått de mest aktiva medlemmarna, utan att även de som av olika skäl inte är aktiva har fått erbjudande om att delta.

Utöver detta är det även viktigt att ta med *samtyckeskravet* i beräkningen när en studie ska genomföras. Det innebär att de personer som berörs av studien själva ska få bestämma om de vill delta i den (Sveningsson et al. 2003, s. 179). Detta krav är en av anledningarna till att jag har valt bort att använda mig av en annan metod, till exempel textanalys av diskussionerna som förs i de virtuella bokcirkelarna, utan istället fokuserat på att intervjua olika medlemmar och därigenom inhämta deras egna åsikter och upplevelser. Eftersom det är problematiskt att i Internet-kontexter av detta slag informera och få samtycke från samtliga personer som deltar i en diskussion, upplevde jag inte att det hade varit etiskt genomförbart att utföra en sådan undersökning.

En annan viktig aspekt att ta hänsyn till har varit *konfidentialitetskravet*, som innebär att informanterna och de uppgifter som de lämnar ska behandlas konfidentiellt och att identifiering av individerna inte ska vara möjlig. Den information som erhålls från informanterna ska lagras under sådana omständigheter att den inte är tillgänglig för obehöriga personer. Ett led i att eftersträva konfidentialitet är att ändra namn på informanterna (ibid, s. 181f). Informanternas namn har fingerats direkt efter att jag har erhållit deras svar. Då min kontakt med medlemmarna i de virtuella bokcirkelarna sker via e-post, så är det deras riktiga namn som knyts till de uppgifter som de ger, användarnamnet eller det alias de har på den virtuella bokcirkeln framgår inte i sammanhanget. Det är därmed inte heller möjligt för mig som forskare att identifiera vilka alias i de virtuella bokcirkelarna som tillhör specifika deltagare.

Jag har däremot inte ansett det vara nödvändigt att maskera de Internet-platser som behandlas, då de ansvariga personerna för båda webbplatserna har varit villiga att ställa upp, svarat på frågor och varit öppna med hur de tycker att webbsidan de är ansvariga för fungerar. Sveningsson et al. menar också att viktiga variabler som avgör om och hur material från en viss Internet-kontext bör användas eller inte, är beroende på hur offentlig miljön är och huruvida känsliga ämnen behandlas (ibid, s. 185). Jag anser dock inte att det är fråga om varken känsliga ämnen eller en särskilt offentlig miljö i det här fallet, då det krävs medlemskap för att föra några diskussioner på båda webbplatserna.

4.5 Utformning av intervjufrågor och genomförande av intervjuer

Som nämnts ovan, togs den första kontakten med medlemmarna via nyhetsbrev som skickades med e-post. På grund av brist i kommunikationen hann jag inte skicka den text som jag själv hade formulerat om studien till den ena bokcirkelns nyhetsbrev, och i nyhetsbrevet hos den andra bokcirkeln föll ett stycke ur min text bort. Jag anser dock att dessa problem inte förefallit ha haft någon negativ effekt på undersökningen, då den mest väsentliga informationen om studien var inkluderad i de utskick som gjordes, och jag dessutom hade möjlighet att komplettera uppgifterna vid dialog med medlemmarna som visade intresse att delta. Drygt en vecka efter att nyhetsbrevet sändes ut, skickades en påminnelse om studien till samtliga medlemmar. Hos den ena bokcirkeln gick informationen även denna gång ut via e-post, medan påminnelsen hos den andra

bokcirkeln skickades som ett meddelande som varje medlem fick skickat till sitt konto på webbsidan för den virtuella bokcirkeln. Att utskicket på den ena webbplatsen skickades direkt till medlemmarnas konto innebar att endast aktiva medlemmar som regelbundet loggar in på sidan hade möjlighet att ta del av påminnelsen, men detta borde inte innebära någon problematik då samtliga medlemmar redan hade fått originalmeddelandet. Genom påminnelsen som skickades direkt till medlemmarnas konton, fick jag dessutom ett mycket bättre gensvar än vad jag hade fått på nyhetsbrevet som skickades ut från den här bokcirkeln. Den ökade responsen vid påminnelsen till medlemmarnas konton härleder jag till tekniska problem som gjorde att vissa personer inte kunde läsa nyhetsbrevet som skickades till deras e-postadress, då flera av informanterna från denna webbsida har påvisat att de haft sådana problem.

Vid genomförande av e-postintervjuerna har jag använt mig av strukturerade frågor med öppna svarsalternativ.⁵ Strukturerade intervjuer innebär att frågorna på förhand är formulerade av forskaren och att de ställs i en bestämd ordning, vilket innebär att det blir lätthanterligt att jämföra svar från de olika informanterna vid analys och sammanställning. Detta gör även att det är möjligt att utföra den här typen av intervjuer med ett större antal individer än vad som är brukligt när mer öppna intervjutekniker används (Sveningsson et al. 2003, s. 83f). Intervjufrågorna har baserats på studiens syfte och frågeställningar och strukturerats tematiskt efter områdena läsvanor, virtuella och fysiska bokcirklar och virtuell respektive fysisk kommunikation. Då min studie har en kvalitativ forskningsansats och jag är intresserad av att undersöka informanternas åsikter och erfarenheter, har jag valt bort att ha några fasta svarsalternativ till frågorna, det har istället stått informanterna fritt att skriva så långa eller korta svar som de har velat. Frågeformuläret har inkluderats direkt i e-postbrevet, med hänsyn till att ett sådant tillvägagångssätt brukar generera en högre svarsfrekvens. I de fall som informanter har missat att besvara en eller flera frågor, har jag påpekat detta för dem och de har då snabbt skickat kompletterande svar även på dessa frågor.

Då jag från början hade räknat med ett bortfall skickade jag ut frågeformulär till fler medlemmar som har gjort intresseanmälningar att delta, än vad som låg inom ramarna för den här studien att behandla. Jag har inte heller erhållit svar från alla som sagt sig velat delta, men jag har ändå fått tacka nej till flera personer som velat vara med i undersökningen, då jag upplevde att studien redan hade uppnått mättnad.

Det blev även aktuellt att utföra en telefonintervju med den ansvariga för en av de virtuella bokcirkelarna. Jag ville genom denna intervju få mer information om orsaker till att en webbsida för virtuella bokcirklar startas i svenska förhållanden. Då det mesta av den forskning som jag har hittat om virtuella bokcirklar beskriver engelska eller amerikanska omständigheter, ansåg jag att en intervju med en verksam svensk bibliotekarie som startat upp ett sådant projekt, skulle ge en kompletterande bild till hur detta fenomen kan te sig även i Sverige. De uppgifter som framkom under intervjun har använts i kapitel 5.1 Presentation av de virtuella bokcirkelarna. Att ingen intervju genomförts med den ansvariga för den andra virtuella bokcirkeln i studien, beror på flera faktorer. Beslutet grundades delvis på tids- och utrymmesbrist och delvis på grund av det faktum att denna virtuella bokcirkel nyligen hade bytt moderator när undersökningen gjordes och därmed inte längre drivs av initiativtagaren.

⁵ Se bilaga 3.

Telefonintervjun dokumenterades genom att jag förde anteckningar. Min bedömning var att samtalet inte hade blivit så avslappnat om jag hade valt att spela in det, och att jag därmed antagligen inte hade fått fram samma resultat vid en inspelning. Den intervjuguide⁶ jag använde till den här intervjun var semistrukturerad. Denna form av intervjuguide innebär enligt Alan Bryman, professor vid Loughborough University och författare till boken *Samhällsvetenskapliga metoder*, att intervjun utgår från en lista med specifika teman, där forskaren som utför intervjun har frihet att ändra ordningen på frågorna som ska ställas eller att lägga till nya frågor, som anknyter till det som informanten talar om (2002, s.301ff).

⁶ Se bilaga 4.

5. RESULTAT OCH ANALYS

Kapitlet inleds med presentationer av de två virtuella bokcirkelarna som informanterna i studien är medlemmar i. Därefter följer tematiska redovisningar av empiriinsamlingen. Tematiseringen struktureras övergripande efter uppsatsens frågeställningar, och därutöver sker indelningen efter de teman som jag anser mig ha funnit bland empirin, grundat på såväl teoretiska utgångspunkter som analys. Vissa av svaren tangerar flera områden samtidigt, vilket gör att en del upprepningar kan förekomma då det är svårt att dra skarpa gränser mellan ämnena. Resultatet analyseras och sammanfattas med hjälp av uppsatsens teoretiska utgångspunkter.

5.1 Presentation av de virtuella bokcirkelarna

De virtuella bokcirkelarna från vilka några medlemmar har intervjuats för den här uppsatsen, är uppbyggda på olika sätt och för att ge en klarare bild av hur kontexterna ser ut, görs nedan en kortare sammanfattning av vilka funktioner som finns på respektive webbplats.

*En bokcirkel på nätet*⁷ använder sig av ett asynkront Internet-medium för sina bokcirkel, nämligen ett diskussionsforum. Medlemmarna kan därför logga in för att läsa eller skriva meddelanden i bokcirkeln när som helst på dygnet. I och med att asynkrona medier inte är samtidigt begränsas inte användarna av bestämda tidpunkter, utan kan anpassa sin användning helt och hållet efter när det passar dem bäst. Detta format innebär även att det finns tid för reflektion och eftertanke innan inlägg publiceras. *En bokcirkel på nätet* är en informell virtuell bokcirkel då den drivs av en privatperson. Förutom bokcirkelarna så finns även kategorier i diskussionsforumet där deltagarna kan skriva läsdagbok och diskutera mer allmänna ämnen. De tidigare diskussionerna arkiveras, vilket gör det möjligt att gå tillbaka och läsa alla inlägg som har skrivits sedan *En bokcirkel på nätet* startades i september 2005 av en läsintresserad privatperson. Driften har sedan dess övertagits av en ny privatperson, och antalet medlemmar var cirka 100 stycken personer i april 2008. Med hjälp av arkiveringen av tidigare diskussioner, är det även möjligt att skriva nya inlägg i diskussioner för de månader som redan har passerat, vilket gör att medlemmarna inte begränsas av att behöva passa någon tidsgräns. Två nya böcker diskuteras varje månad, vilka väljs av medlemmarna i turordning efter medlemslistan. Moderatören på webbplatsen meddelar samtliga medlemmar via e-post om vilka böcker som är aktuella i början av varje månad (Lindström 2008, Om bokcirkeln).

*Bokcirkelar.se*⁸ hade premiär i september 2007 och fungerar som en litterär community, där varje medlem har sin egen "läshörna" där det till exempel finns gästbok, brevlåda och läsdagbok. Utöver dessa funktioner är det också möjligt att göra egna topplistor, skaffa läsvänner, skicka in bidrag till en kollektiv roman och att publicera frågor eller kommentarer på ett fritt diskussionsforum. Bokcirkelarna, som sker i chatt i realtid, det vill säga synkrona medier, har en maxgräns på tolv deltagare per cirkel. Moderatören i varje bokcirkel bestämmer förutom bokitel, datum och klockslag då diskussionen ska äga rum, även om cirkeln ska vara publik eller privat, skillnaden består i om cirkeln ska

⁷ <http://www.bokcirkelonline.com/>

⁸ www.bokcirkelar.se

vara öppen för alla medlemmar på webbplatsen att anmäla sig till, eller bara för inbjudna (Frid 2008-05-18, Så funkade det). Bland medlemmarna, som i april 2008 var cirka 800 stycken, finns inte enbart privatpersoner, utan även förlag och bibliotek. Det är dock enbart privatpersoner som har intervjuats i min undersökning, med hänsyn till de avgränsningar jag valt att göra. Det är möjligt för vem som helst av medlemmarna att vara moderator för en bokcirkel, vilket innebär att det förekommer såväl informella som formella virtuella bokcirkel på den här webbplatsen, eftersom vissa cirkel leds av ett bibliotek eller förlag medan andra startas på initiativ av privatpersoner. De avslutade bokcirkel sparas i forumet, vilket gör det möjligt att gå tillbaka och ta del av eller kommentera en diskussion, även om man personligen inte har kunnat delta i den synkrona diskussionen. Även funktioner för att skapa och bli medlem i grupper finns. *Bokcirkel.se* startades som ett fritidsprojekt av en bibliotekarie, efter att hon på en MUSA-kurs, där bland annat läsfrämjande åtgärder och arbetet med skönlitteratur diskuterades, uppmärksammade en brist på virtuella resurser med fokus på läsoplevelser. Framtidsvisionerna för *bokcirkel.se* är att webbplatsen ska växa och att ännu fler engagerar sig i de virtuella bokcirkel och inte minst att fler bibliotek ska bli aktiva medlemmar. En av förhoppningarna med projektet är att få läsare att känna att de hör hemma i en intressegemenskap, och därigenom stärka deras läsaridentitet (Frid 2008-03-17, Telefonintervju).

5.2 Vilka betydelser har virtuella bokcirkel för sina medlemmar?

I detta kapitel redovisas informanternas svar gällande vilka betydelser som virtuella bokcirkel har för dem.

5.2.1 Fördjupade läsoplevelser och vidgade läsvanor

För att närmare introducera informanterna och vilka förutsättningar de har presenteras dem och deras läsvanor inledningsvis. Detta följs av informanternas resonemang om vilka anknytningar läsningen har till deras val att bli medlemmar i virtuella bokcirkel.

Informanter från *En bokcirkel på nätet*

Amanda är 28 år och bor i en mellanstor ort i Hallands län. Hon arbetar som webbkoordinator och läser för att få information och inhämta fakta, men även för att erhålla underhållning, spänning, avslappning, skratt och gråt. *”Förr läste jag mest det man i skolan fick som litteratur eller uppgifter. Idag läser jag för att jag tycker att det är roligt.”* Amanda läser på kvällarna innan hon somnar, på helgerna och när hon pendlar med tåg till och från sitt arbete. Hon gillar främst att läsa böcker med verklighetsanknytning och sådana som hon finner spännande. Hennes favoritförfattare är Stieg Larsson och Torey Hayden.

Britt är en 53-årig kvinna som bor i en tätort i Dalarna. Hon är utbildad ekonom men är för tillfället sjukskriven. Läser gör hon för att möta nya världar och miljöer och för att det kan vara både spännande och avkopplande, vilket ger henne en stor behållning: *”Jag utvecklas som människa”*, sammanfattar hon själv. Hon läser på alla möjliga platser och har ofta flera böcker på gång samtidigt, som hon vanligtvis lånar: *”Nästan uteslutande på biblioteket! Jag brukar stå först i kö på nya böcker...”*. Hennes favoritgenrer är biografier, historiska romaner, relationsromaner och samtidsromaner. Britt anser själv

att hennes läsning har förändrats med åren i och med att hon numera har mer tid att läsa och genom att hon nuförtiden läser mer facklitteratur och biografier.

Cecilia är 35 år och bosatt i en mindre ort i Norrbotten. Hon är sjukpensionär och läsning är en stor del av hennes liv. *”Det är ett av mina största intressen och jätte, jätteviktigt för mig. Jag skulle inte överleva utan böcker.”* säger hon själv. De genrer hon läser mest av är romaner, deckare och skräck, varav några av hennes favoritförfattare är Helene Tursten, Khaled Hosseini och Stieg Larsson. Cecilia läser ungefär två till tre böcker i veckan, mest skönlitteratur. Många böcker lånar hon på biblioteket, av sina föräldrar eller köper på loppisar eller i bokhandlar. Cecilia läser av många anledningar, *”Både av vana, jag har läst kontinuerligt sedan jag lärde mig att läsa och för att jag ’måste’. Jag älskar att lära mig nya saker, läsa om nya platser och så för att det är en form av avkoppling.”*

Dagmar är en 28-årig kvinna som bor i en stad i Västerbotten. Hon är föräldraledig men håller på att starta ett eget företag. Läsning har varit en stor del av hennes liv sedan hon lärde sig läsa vid fyra års ålder. Det ger henne ökad livserfarenhet, möjlighet att drömma sig bort, hon utvecklas som person och lär sig nya saker: *”Det berikar min värld ... ”* Hon läser dagligen, så fort tillfälle ges – till exempel när hon lagar mat, ser på tv eller ammar. Hennes läsning har utvecklats under åren genom att hon blivit mer kritisk, ifrågasättande och reflekterande över vad hon läser. Böcker köper hon eller får tag på via recensionsexemplar, lån på biblioteket och av vänner. Dagmar föredrar att läsa självupplevda böcker, facklitteratur och svenska deckare.

Elisa är en 29-årig förskolelärare, bosatt i en större stad på östkusten. Hon läser överallt – på tunnelbanan, i soffan och i sängen. Elisa läser för att det är avslappnande, hon får tid för sig själv och får möjlighet att möta nya världar som hon annars aldrig skulle kunna ta del av. Hennes läsning går i perioder. *”ibland läser jag väldigt mycket, ibland nästan ingenting. [D]et beror på livet i övrigt ser ut m.m. och ibland blir man trött på det när man inte hittat bra böcker på ett tag.”* Några författare som hon gillar är till exempel Leif GW Persson, Fjodor Dostojevskij och Per Anders Fogelström. Favoritböckerna för tillfället är Stieg Larssons trilogi. De flesta böckerna lånar hon på biblioteket, men det händer även att hon köper pocketböcker.

Fredrika är 58 år och bor i en större stad på västkusten där hon arbetar som kurskoordinator. Läsning gör hon dagligen, vilket ger henne avkoppling från vardagen. Möjligheterna att undersöka andra världar lockar henne till läsning. *”Härligt att utforska andra människors tankar.”* Fredrika anser att hennes läsning har förändrats under årens lopp på så sätt att hon är intresserad av att läsa om andra ämnen än för tjugo år sedan. Några författare hon för tillfället läser mycket av är Alexander McCall Smith och Paulo Coelho. Fredrika intresserar sig framför allt för äldre klassiker, reseskildringar och självbiografier, och handlar främst böcker på second hand eller på Internet, samtidigt som hon lånar mycket på biblioteket.

Gabriella är en 23-årig kvinna som bor i en större stad i västra Sverige. Hon arbetar som sjuksköterska och läser nästan dagligen. Läsning har alltid varit en självklar del av Gabriellas vardag och genom att läsa kan hon fly från verkligheten och koppla av, såväl som att inhämta kunskap om olika ämnen. Hon menar att hon får ut följande av sin läsning:

Känslor jag inte känner i mitt eget liv, en möjlighet att lära mig, få nya perspektiv, avslappning. Jag ser alltid fram emot en ny bok då jag vet att just denna kan vara en sådan som kommer att finnas med mig i bakhuvudet långt senare. Bra böcker kan få mig att må bra när jag tänker på dem, eller på citat ur dem, även om det var längesen jag läste dem.

För det mesta har Gabriella flera böcker på gång samtidigt och hon läser gärna facklitteratur, fantasy, ungdomsböcker, historiska romaner och deckare. Hon har en mängd favoritförfattare, däribland Maria Gripe, J.K. Rowling, David Eddings, J.R.R. Tolkien och Jane Austen. Under årens lopp har Gabriellas läsning utökats till att omfatta böcker i andra genrer än dem hon har läst tidigare och på fler språk, gärna originalspråk. Även ljudböcker är något som hon har börjat använda på senare år. Genom bibliotek, föräldrar och vänner lånar hon böcker eller köper dem via Internet eller bokhandel.

Hilma är 29 år, lever i en mellanstor stad i Närke och arbetar på en låg- och mellanstadieskola. Hon läser av många olika anledningar, men främst för att få uppleva olika texter, vilket hon menar ger henne nya insikter, upplevelser, spänning och avkoppling. *”Främst är [det] kontakten med en ny text som någon har skrivit. Själva mötet som man inte har en aning om.”* Hilma anser att hennes läsning har förändrats mycket sedan hon började läsa på universitetet, till exempel genom att hon har ökat sin läshastighet och det gör att hon numera har lättare för att ”skumläsa” i faktatexter. Hilma läser i snitt en skönlitterär bok i månaden och föredrar romaner med djupa budskap, som lever kvar länge i hennes tankar, även efter att hon har läst ut boken. Hennes favoritförfattare är Paulo Coelho.

Informanter från bokcirklar.se

Ida är en 70-årig pensionerad psykolog som är bosatt i en större stad i östra Sverige. Hon läser varje kväll och menar att hon har mer tid för att läsa sedan hon blev pensionär. För Ida är läsning berikande, roligt och stimulerande. Helst läser hon romaner, historiska skildringar eller deckare. Hon får tag på böcker via bibliotek, bokhandlar på Internet eller från vänner och familj.

Jonna är 50 år och arbetar som författare och översättare. Hon bor i ett litet samhälle i Skåne och lånar de flesta böcker som hon läser på bibliotek. Ibland köper hon även pocketböcker eller får böcker i present. En av de stora behållningarna med att läsa tycker hon är att få uppleva andra personers tankevärldar, vilket gör att hon får aha-upplevelser, avkoppling och möjlighet att identifiera sig med karaktärerna i olika böcker. Jonna läser helst psykologiska thrillers och spänningsromaner. Några av hennes favoritförfattare är Margaret Atwood, Joyce Carol Oates och Anne Taylor. Under åren har hennes läsning förändrats på så sätt att hon numera läser andra genrer än tidigare och att hon läser i kortare tidsintervaller. *”När jag var ung kunde jag läsa oavbrutet hela dagar isträck, [sic!] stå och gå och läsa hände att jag gjorde. Och så läste jag väldigt mycket lyrik. Och svåra romaner. Och klassiker. Det gör jag sällan numera.”*

Karolina är en 35-årig kvinna som arbetar som journalist i en mellanstor stad i västra Sverige. Av sin läsning bedömer hon att hon får ut identifikation, underhållning, utveckling av sin egen språkliga förmåga, nya lärdomar, kunskap om andra kulturer och klasser. Att läsa väcker nya tankeställningar och känslor, vilket får henne att reflektera över hur hon själv skulle ha gjort om hon befann sig i de situationer som hon läser om. Karolina betonar även att läsningen är en viktig del av hennes självbild, då hon ser sig själv som en läsande människa. Hennes läsning har förändrats genom åren i och med att

hon har fått barn, vilket har bidragit till att hon numera väljer mer lättläst litteratur och att hon är mer kräsen med vad hon läser – om en bok inte fångar hennes intresse lägger hon den ifrån sig istället för att fortsätta läsa. Under ett år läser hon upp till 60 romaner och nästan alla lånar hon på bibliotek, vilket beror på att hon anser att tillgängligheten och utbudet på biblioteken har blivit klart bättre de senaste tio åren. Mest läser Karolina verk av kvinnliga författare – till exempel Carina Rydberg, Inger Edelfeldt, Zadie Smith och Camilla Läckberg. Hennes favoritböcker är *Händelser vid vatten* av Kerstin Ekman (1993), *Vilda svanar* av Jung Chang (1992) och *Kärlekens historia* av Nicole Krauss (2005).

Lydia är 45 år och lever i en tätort i Västergötland. Hon arbetar som lärare och läser i snitt två böcker per vecka. Genom att läsa blir hon känslomässigt engagerad då hon lever sig in i berättelserna, och läsning berör henne på många sätt:

Upplevelser av andra världar, andra människor, miljöer, tider. Det ger mej saker att tänka på, leva mej in i, känslomässigt engagemang, skratt, gråt, ilska. Jag kan också verkligen njuta av språklig skicklighet, formuleringar som får mej att se på världen på ett nytt sätt. Jag tror också att jag lär mej en hel del på kuppen, t ex om andra epoker eller andras sätt att leva.

Lydia köper främst böcker på Internet, i second-hand butiker, i antikvariat, lånar av bekanta eller på biblioteket. I första hand läser hon romaner, varav några favoriter är *Doktor Glas* av Hjalmar Söderberg (1905) och *En halv gul sol* av Chimamanda Ngozi Adichie (2007). Hennes favoritförfattare är Jeanette Winterson, Toni Morrison, Tove Jansson, Janet Frame och Peter Høeg.

Mats är 35 år gammal och lever i en större stad i södra Sverige, där han arbetar som bibliotekarie. Genom att läsa anser han sig: ”*Se mer av världen, upptäcka, upplevelser, bli underhållen, lära känna människor utanför mina egna kretsar, drömma mig bort, lära mig saker, bli gripen och fascinerad, utvidga min egen ensamma existens ...*” I genomsnitt läser han en till två böcker i veckan och han läser alltid flera böcker samtidigt. Han anser sig ha blivit mer fokuserad i sin läsning genom åren. En annan sak som har förändrats är att han läser ut fler böcker än tidigare. De böcker som Mats läser finner han genom att låna på bibliotek, köp i bokhandel, på antikvariat, få som gåva, låna av vänner eller hitta på tåg. Han har ingen speciell favoritgenre, men han undviker socialrealism och deckare, vilka han finner mycket överskattade.

Noa är en 71-årig pensionär som är bosatt i en tätort i Östergötland. Han läser när, var och hursomhelst och har alltid en tryckt bok eller en ljudbok med sig. ”*utbildning, bildning, förströelse, varva ner, avkoppling ... Man lär sig alltid någor [sic!] vad man än läser, eller så läser man bara för att koppla av en stund*” Beroende på hur hans livssituation har sett ut genom åren, har han anpassat sin läsning därefter. Då han hade ett långt pendlingsavstånd till och från arbetet, passade han på att läsa under sina resor. Som pensionär med barn i skolålder läser han ofta samtidigt som han utför någon annan syssla, till exempel bakning. Främst inskaffar han sina böcker via antikvariat, loppisar och under bokrean. Några av Noas favoritverk är *Sov du så diskar jag* av Stig Claesson (2004) och *Tillsammans är man mindre ensam* av Anna Gavalda (2005). Helst läser han romaner och deckare, men även facklitteratur inom områdena konst, arkitektur, geografi och historia. Bland favoritförfattarna återfinns namn som John Irving, Sarah Waters, John Updike, Carina Burman och Stieg Larsson.

Olivia är 55 år och bor i Italien, där hon arbetar med bioinformatik vid ett universitet. Hon läser av nyfikenhet, gamla vanor, eller för att inhämta information till sitt jobb. Genom att läsa vetenskapliga böcker får hon ny kunskap medan skönlitteratur ger henne ett själsligt andrum. Hennes läsning ger henne varierande upplevelser beroende på vad hon läser: *”den förändras varje gång en bok gör mig nyfiken”*. De böcker som hon läser får hon tag på via bibliotek, bokklubb, bokhandel och Internet. Helst läser hon dikter, äventyr, reseskildringar eller historieböcker. Bland Olivias favoritförfattare finns Horatius, Albert Camus, Jean-Paul Sartre, Hjalmar Söderberg och Franz Kafka.

Petter är 31 år och bosatt i en större stad i östra Sverige, där han arbetar som VD. Det han får ut av sin läsning är avkoppling och upplevelser. Han läser ungefär en bok i veckan och läser mer i vissa perioder. Han brukar köpa sina böcker i bokhandlar och via Internet. De genrer som han helst läser är romaner, fantasy, biografier och deckare. Petter anser att hans läsning har förändrats med åren såtillvida att han inte hinner läsa lika mycket nu när han arbetar.

En majoritet av informanterna har angett att en viktig orsak till och förhoppning med medlemskapet i virtuella bokcirkel, har varit att få boktips. *”Få tips och tankeutbyte.”* var Idas motivation till sitt medlemskap, och Elisa menade: *”mina förhoppningar har varit att få bra boktips och att kunna diskutera böcker med andra.”* Den sorts boktips som främst har efterfrågats är sådana böcker eller genrer som informanterna själva i vanliga fall inte skulle läsa, samt titlar som inte återfinns i toppen på försäljningslistorna. Detta blir tydligt i kommentarer från till exempel Hilma och Amanda. *”Det var att få andra boktips än dem vanliga topplistorna i media som finns. Och att på ett smidigt sätt kunna diskutera med någon som har läst samma bok.”*, ansåg Hilma när hon resonerade om varför hon sökt upp en virtuell bokcirkel. Amandas skäl var företrädesvis: *”Att läsa böcker jag inte hade valt själv. Att få tips och att kunna diskutera böcker med andra.”*

Flera av informanterna förtydligar att de genom diskussioner med andra som är lika intresserade av böcker som de själva, vill fördjupa sin egen läsning. När Petter tillfrågades om vilka förhoppningar han hade med sitt medlemskap i virtuella bokcirkel, konstaterade han: *”Att bredda mina läsoplevelser och diskutera dessa med andra”*. Dagmar förde ett liknande resonemang: *”Att få diskutera böcker med andra bokintresserade, att fördjupa mitt läsande.”*

Att få möjlighet att höra åsikter från andra som har läst samma boktitel har de flesta informanterna tagit upp som en värdefull tillgång med de virtuella bokcirkelarna. Dessa tankegångar kommer att utredas ytterligare i kapitel 5.2.2 Virtuell gemenskap.

Analys och sammanfattning

Samtliga informanter visar exempel på hur heterogena läsvanor och utbyten av läsning kan vara, inte bara vid en jämförelse personer emellan, utan även för samma person i olika skeden av livet. Att läsning är en personlig upplevelse som aldrig kan repeteras på precis samma sätt igen är en tes hämtad ur Rosenblatts teori om läsning som transaktion (Rosenblatt 2002, s. 5, 11), vilken bekräftas i empirimaterialet. Däri tolkar jag även att det går att hitta en stark anledning till varför många människor har ett behov av att mötas i bokcirkel. Via bokcirkeldiskussionerna utvidgas läsningens transaktion i och med att andra får ta del av de unika upplevelser och erfarenheter som olika individer

kan ha av en och samma boktitel, och läsoplevelsena blir vidgade när individuella erfarenheter delas och diskuteras med andra personer. En annan anledning till variationen i läsoplevelser som Rosenblatt tar upp är vilka sorters texter eller litterära genrer som läses, och genomgången av informanternas läsvanor påvisar en stor bredd på det området, som även den torde främja mångfalden i de virtuella bokcirkelarna. Därtill kan även önskemålen om boktips på andra titlar och genrer än vad personerna i fråga vanligtvis läser, ses som en vilja att bredda och variera läsvanor och läsoplevelser.

De skillnader i transaktion av text som Rosenblatt talar om i samband med estetisk och efferent läsning (2002, s. 41), går också att observera i informanternas läsvanor. Till exempel uppvisar Olivia tydliga åtskillnader gällande vad hon inhämtar från texter, beroende på vad hon läser och vilket syfte hon har med läsningen – genom att påpeka att facklitteratur ger henne ny kunskap medan läsning av skönlitteratur istället innebär att hon får ett själsligt andrum. Mot bakgrund av detta kan vi se att facklitteratur för hennes del associeras med efferent läsning, medan skönlitteratur, som får en personlig innebörd för henne, istället står för estetisk läsning. Den estetiska läsningen är överlag den dominerande inställningen till läsning hos informanterna i studien. Enligt min tolkning kan det kopplas till att de läsoplevelser som diskuteras i bokcirkelns företrädesvis är personliga, snarare än att diskussionerna består av ett utbyte av faktauppgifter, samt att det framför allt är skönlitteratur som diskuteras.

Även Furhammars modell över läsutbyte (Furhammar 1997, s. 137-144) går att applicera på de uppgifter som informanterna lämnat. De informanter som talar om identifikation och ökade livserfarenheter till följd av sin läsning, berör kriterierna för personlig upplevelseläsning. De som tar läsningen ytterligare ett steg längre och menar sig få insikter över sitt eget liv i och med läsningen, tangerar den närliggande kategorin personlig instrumentell läsning. När litteratur läses för att inhämta ny kunskap och fakta, som flera av informanter påpekar är en viktig anledning till varför de läser, är det den opersonliga instrumentella läsningen de ägnar sig åt. De flesta av informanterna nämner även underhållning och avkoppling som viktiga faktorer till varför de läser, vilket kännetecknar den sortens läsning som kan föras in i kategorin opersonlig upplevelseläsning.

5.2.2 Virtuella gemenskap

Ett vanligt förekommande motiv gällande varför informanterna sökt sig till en bokcirkel på Internet, har varit möjligheten att få diskutera med likasinnade. Karolina uttalar sig om varför hon är med i bokcirkeln: *”Bara att få träffa andra som läser lika mycket som jag och kanske även få träffa dem i verkligheten [sic!] ...”*. Gabriella menar också att det var en viktig anledning till varför hon blev medlem i en virtuell bokcirkel. *”Det känns ändå som att det finns en gemenskap i att veta att andra läser samma bok av samma anledning.”* Att få ta del av andras åsikter och få möjligheter till att föra diskussioner om böcker var överlag en av de starkaste drivkrafterna som omnämndes bland de flesta informanterna.

När informanterna fritt fick motivera varför de blev medlemmar i en virtuell bokcirkel, har de flesta, som konstaterats ovan, nämnt social samvaro som en viktig punkt. De har även fått den direkta frågan om de upplever att den virtuella bokcirkeln de är medlemmar i har någon social betydelse för dem och svaren på denna fråga har skiljt sig något åt från den föregående. Amanda, som tycker att den virtuella bokcirkeln hon är

medlem i genererar alldeles för få diskussioner, anser ändå att den har en social betydelse för henne. Hon menar att hon genom den har lärt känna människor som hon aldrig skulle ha kommit i kontakt med annars. Dagmar, som menade att hennes förhoppningar med medlemskapet inte hade uppfyllts, finner ändå att den virtuella bokcirkeln fungerar som en social samvaro för henne. Hon tycker att det är intressant att lära känna andra personer med ett intresse för böcker, fastän hon inte har fått någon djupare kontakt med någon av de andra medlemmarna. Cecilia, Gabriella och Mats håller dock fast vid sina åsikter om att diskussionerna inte är nog många för att ge dem känslan av en social samvaro. Gabriella hade hoppats att den virtuella bokcirkeln skulle ge henne möjlighet att träffa personer som var mer intresserade av att föra ingående bokdiskussioner än vad hennes bekanta är, men det har inte blivit så eftersom diskussionerna inte har varit så djupgående. Även Britt beklagar att bokcirkeln inte lyckats fylla någon social betydelse för hennes del. Hon tror att det skulle ha kunnat vara mycket givande om den virtuella bokcirkeln hade motsvarat hennes förväntningar på socialt utbyte, då hon bor på landet och inte har mycket social kontakt med personer som delar hennes intresse för läsning. Ytterligare fyra av informanterna upplever inte att det finns någon social samvaro i de virtuella bokcirkelarna de är medlemmar i, men flera av dem menar samtidigt att de inte har något behov en sådan aspekt. För Olivia, som är bosatt i Italien, fungerar den virtuella bokcirkeln främst som ett sätt att hålla kontakt med Sverige och det svenska språket.

Majoriteten av informanterna som menar att den sociala aspekten försvinner när bokcirkelarna är virtuella, framhåller att det beror på att inget går upp mot att träffa en person ansikte-mot-ansikte. Två av informanterna understryker att de anser att den minskade sociala aspekten till stor del beror på att tonläge, kroppsspråk och ansiktsuttryck saknas vid virtuell kommunikation och att de därför inte upplever den samhörighet som de kan erhålla vid ett möte ansikte-mot-ansikte.

Likafullt upplever fem av informanterna att det finns sociala betydelser i de virtuella bokcirkelarna som de är medlemmar i. Både Ida och Petter värdesätter framför allt att de får möjlighet att ta del av andra personers läsoplevelser och åsikter. För Karolina är det en viktig social gemenskap, i synnerhet eftersom hon själv är föräldraledig för tillfället och inte träffar många andra vuxna personer. Jonna framhäver att delaktigheten i en social samvaro är viktig för henne: *"Jag känner att jag får nya vänner och kontakter där. Det är kul att ha någonstans att gå in och bara skriva av sig några rader om en bok man håller på att läsa eller nyss har läst ut. Otvunget och lättsamt. Och kul att höra hur andra upplever böcker man läst."* Elisa, som inte har varit medlem så länge än, men hoppas att bokcirkeln ska komma att spela en social roll i hennes liv, eftersom hon vill komma i kontakt med andra läsintresserade.

Kontraster mellan virtuella och fysiska bokcirkelarna diskuteras ofta vid granskning av virtuella bokcirkelarna, inte minst huruvida den sociala gemenskapen upplevs vara annorlunda beroende på om en bokcirkel är virtuell eller fysisk. Informanterna har framhåvt ett antal olika skillnader. Mats, som under studietiden var medlem i ett par stycken fysiska bokcirkelarna, tycker att det finns tydliga skillnader mellan de fysiska och virtuella bokcirkelarna: *"I de fysiska cirkelarna tenderar den sociala biten att ta överhanden - i den virtuella [sic!] diskuteras man bara boken"* Noa menar att fysiska bokcirkelarna är att föredra om deltagarna redan känner varandra och är en sammansvetsad grupp. Han upplever dock att det är lättare att samla en lagom stor grupp av läsintresserade människor virtuellt än vid fysiska träffar. Flera av informanterna påpekar

också att ett starkt motiv till varför de startat en fysisk bokcirkel, har varit att de sedan tidigare har känt de andra deltagarna. Så var fallet för Gabriella, som på gymnasiet hade en informell bokcirkel tillsammans med tre vänner. Vid deras träffar åt de middag ihop, varefter de diskuterade böckerna ingående. Hon säger själv om upplevelsen och kontrasten mellan fysiska och virtuella bokcirkelar:

Det blev en annan stämning, givetvis, jämfört med en virtuell bokcirkel, men vi kände ju varandra väl allihop redan från början och vi var inte så många. Det blev gemytligare men också mer omständligt. En virtuell bokcirkel blir mer en del utav vardagen, man läser och går in och skriver sitt inlägg när man är färdig, kollar då och då andras inlägg och nya böcker.

För Lydia, som är medlem i två informella fysiska bokcirkelar, är den främsta fördelen med de fysiska bokcirkelarna att hon möter de andra deltagarna ansikte-mot-ansikte. Hon uppskattar dock att den virtuella bokcirkeln som hon är medlem i har så många fler funktioner än enbart möjligheten att bokcirkla. Amanda, som tidigare har varit moderator för en informell fysisk bokcirkel som hon hade tillsammans med tre vänner, tyckte att det var lättare att ha en diskussion när hon träffade de övriga deltagarna ansikte-mot-ansikte, men cirkeln fick läggas ner på grund av ointresse från två av medlemmarna. Dålig uppslutning har även Dagmar märkt av i den fysiska bokcirkeln som hon nyss har blivit medlem i, där det hittills bara har varit två medlemmar utöver henne. Petter har även han varit medlem i fysiska bokcirkelar, vilka han tycker ger mer djupgående diskussioner än virtuella bokcirkelar, även om han poängterar att han tycker att de virtuella cirkelarna är ett bra komplement till de fysiska. Även Mats betonar att virtuell och fysisk kommunikation kompletterar varandra bra.

Några av informanterna betonar främst övervinnandet av geografiska faktorer som den viktigaste faktorn till varför de föredrar virtuella bokcirkelar. Petter tycker att det är en stor styrka hos de virtuella cirkelarna att människor ifrån hela landet möts och Olivia, som tidigare har varit bosatt i Sverige men numera bor i Italien, håller kontakten med Sverige och det svenska språket genom den virtuella bokcirkeln som hon är medlem i. Även för Cecilia, som är sjukskriven och bosatt på landsbygden, är överkommandet av långa geografiska avstånd en viktig kvalitet hos de virtuella bokcirkelarna. De kontakter som hon har med olika personer via Internet är en stor del av hennes sociala liv och hon tycker att det är en stor förmån att kunna lära känna människor genom virtuella bokcirkelar.

Analys och sammanfattning

Jag har kunnat urskilja tre kategorier bland informanterna gällande huruvida den virtuella bokcirkeln har någon social betydelse för dem: de som upplever att den gör det, de som önskar att den gjorde det och de som menar att de inte har något behov av att den ska göra det. Det är med andra ord en individuell avvägning, men för en relativt stor del av informanterna är det betydelsefullt att den virtuella bokcirkeln de är medlemmar i ger dem en känsla av att de är delaktiga i en social gemenskap. I synnerhet för de informanter som inte har ett stort socialt umgänge i övrigt, på grund av stora geografiska avstånd, föräldraledighet och dylikt, har det framgått att virtuella bokcirkelar fyller en kompletterande och ibland ersättande roll för ett bristfälligt socialt umgänge i den fysiska världen. Detta kan knytas till den teori av Södergård (2007, s. 43f) som tas upp i uppsatsens teoretiska utgångspunkter, gällande att virtuell kommunikation över tid är lika kraftfull som fysisk kommunikation och ibland även överträffar den. Liksom

Södergård menar att virtuella samtal begränsas av brist på till exempel kroppsspråk och tonlägen, så anser de informanter som inte upplever några sociala betydelser hos de virtuella bokcirkelarna, att det till stor del beror på avsaknandet av dessa faktorer.

Vid jämförelser med fysiska bokcirkel menar också flera av informanterna att fysiska bokcirkel främst uppstår med anledning av att gruppens medlemmar sedan tidigare är bekanta, medan det är lättare att samla läsintresserade personer till en virtuell bokcirkel – vilket bekräftar Lövheims teori (2002, s. 144ff, 156ff) om att gemenskaper som skapas via Internet ofta uppstår med anledning av ett ömsesidigt intresse eller behov, snarare än på sociala grunder. I det här fallet samlas människor som har ett läsintresse gemensamt, på en virtuell mötesplats. Övervinnandet av geografiska avstånd med hjälp av virtuell kommunikation som Sveningsson et al. (2003, s. 11f) lyfter fram, har av flera informanter utnämns som en viktig orsak till varför de blivit medlemmar i virtuella bokcirkel. Betydelsen av detta särdrag märks inte minst på den geografiska spridningen som finns bland de informanter som deltagit i studien, där medlemmar finns representerade från hela Sverige samt utanför landet.

5.2.3 Identitetskonstruktion

Endast en av informanterna, Gabriella, tar upp det faktum att identitetskonstruktion på Internet kan vara problematiskt med tanke på att det kan vara svårt att veta hur sanningsenliga uppgifter andra personer uppger till exempel gällande sin identitet. Indirekt är det dock fler informanter som avhandlat samma ämne, men dessa personer har intagit ett mer positivt ställningstagande till den anonymitet som Internet kan erbjuda och konsekvenserna av dessa möjligheter.

”Styrkan med datorer är anonymiteten som gör att man vågar mer i inlägg.” Detta menar Karolina, som i likhet med Gabriella och Dagmar finner att de tack vare anonymiteten på Internet vågar skriva saker som de inte skulle våga framföra i en konversation ansikte-mot-ansikte med någon. Även Jonna upplever sig som mer anonym i datormedierade samtal än vid fysiska konversationer, på grund av avsaknaden av andra personers ansiktsuttryck, som annars påverkar henne och vad hon uttalar sig om. Mats instämmer och tycker att det är fördelaktigt att man genom virtuella bokcirkel kan vara rak på sak och därför snabbt kan komma till poängen, vilket leder till att diskussionerna kring böckerna blir mer effektiva. Noa anser även han att de speciella förutsättningarna vid virtuell kommunikation kan vara fördelaktiga, inte minst för personer som har svårt att konversera ansikte-mot-ansikte med någon annan: *”Jag tror att en virtuell cirkel kan vara av intresse för personer som har svårt att tala inför andra och göra sin röst hörd.”*

Det är med andra ord inte bara diskussionerna som ser annorlunda ut vid virtuell kommunikation, flera informanter talar dessutom om att de upplever det som enklare att komma i kontakt med människor i en virtuell miljö än i en fysisk. Amanda framlägger hur viktigt det är att det finns olika potentiella tillvägagångssätt för att hitta likasinnade personer: *”Hittar man inga bokvänner fysiskt, så är det ju toppen att Internet finns så att man kan hitta de som tycker likadant.”* För Lydia innebär anonymiteten och konsekvenserna av denna att det blir lättare för henne att träffa personer som hon annars inte skulle ha lärt känna, vilket hon tycker är en av de mest värdefulla aspekterna med virtuella bokcirkel och datormedierad kommunikation. Genom att möta dessa personer

får hon många nya infallsvinklar, och hon ansluter sig också till synpunkten att denna möjlighet är extra viktig för personer som inte har ett stort socialt umgänge i övrigt.

Frågan om identitetskonstruktion kan även belysas utifrån vilka roller medlemmarna innehar i de virtuella bokcirkelarna som de är medlemmar i. För att kunna analysera informanternas roller görs först en genomgång av vilken aktivitetsgrad de har och vilka funktioner de använder sig av i respektive virtuell bokcirkel.

Bland de mest aktiva informanterna finns Karolina, som dagligen loggar in på webbplatsen för den virtuella bokcirkeln som hon är med i, där skriver hon olika många inlägg beroende på hur aktiv hon för tillfället är med sin läsning av böcker. Vid de tillfällen hon är inne i en intensiv läsperiod skriver hon flera inlägg per dag, främst i läsdagboken, och kommenterar även inlägg skrivna av andra medlemmar. Även Lydia är aktiv, framför allt genom att delta i diskussioner på forumet, skriva egna inlägg och genom att vara kontaktsökande och kommentera andras inlägg. Hon använder sig mest av läsdagboken, bokcirkelarna, forumet, "mitt lästips" och "läser just nu" på *bokcirklar.se*. Petter är också verksam, han har deltagit i fem-sex bokcirkel och använder sig av de flesta funktioner på webbsidan. Britt recenserar de böcker hon har läst i den virtuella bokcirkeln och gör även hänvisningar i inläggen till sin egen webbsida som även den handlar om böcker. Hon svarar på kommentarer och fortsätter på diskussioner om hon tycker sig kunna tillföra något. Jonna har däremot bara hunnit delta i en bokcirkeldiskussion än så länge, dock har hon skrivit många inlägg i läsdagboken under sin tid som medlem. Därutöver skriver och besvarar hon meddelanden till och från de andra medlemmarna.

Amanda är mindre aktiv än vad hon från början trodde att hon skulle komma att bli, eftersom hon upplever att de övriga medlemmarna inte heller är särskilt aktiva. Hon använder sig emellertid av samtliga funktioner hos *En bokcirkel på nätet*, men minst av gästboken. Under de år som hon varit medlem har hon deltagit i ett tiotal bokcirkeldiskussioner och har därutöver även haft privat kontakt med två av de andra medlemmarna via e-post. Hilma har under sina tre år som medlem i en virtuell bokcirkel deltagit i ungefär femton diskussioner och läser gärna kommentarer om böcker som hon själv har läst eller planerar att läsa. På senare tid har hon inte hunnit vara så aktiv med anledning av tidsbrist. Även för Gabriellas del beror hennes aktivitetsgrad på hur mycket tid hon har över varje månad. Eftersom hon studerar har hon mycket facklitteratur att läsa, vilket gör att hon ibland prioriterar den framför bokcirkeln. Ibland ger hon andra böcker än de som läses i bokcirkeln förtur, vilket kan vara ytterligare en anledning till varför hon vissa månader inte är så aktiv i bokcirkeln. Gabriella läser gärna andra medlemmars presentationer och boktips, men är också aktiv själv och skriver inlägg i forumet och betygsätter böcker. Dagmar försöker delta i bokcirkeln varje månad, men hur mycket tid hon lägger ner beror delvis på hur mycket hon har att göra i övrigt, och delvis beror det på vilka böcker som diskuteras under månaden. Både Dagmar och Petter har varit moderatorer för virtuella bokcirkel och upplever det som stimulerande att kunna utveckla en bokcirkel och leda bokdiskussioner.

Vissa informanter har inte hunnit vara aktiva i någon bokcirkeldiskussion ännu, men har använt andra funktioner på webbplatserna för de virtuella bokcirkelarna. Noa använder sig mest av funktionen "läser just nu" på *bokcirklar.se*, medan Olivia använder sig av funktionerna forum, kollektiv roman och läsdagbok. Ida skriver i sin läsdagbok på

bokcirklar.se varje dag, samt skriver i andra medlemmars gästböcker och hade anmält sig till en bokcirkeldiskussion som ännu inte ägt rum då intervjun genomfördes.

Analys och sammanfattning

Huruvida det är fråga om att informanterna själva medvetet ägnar sig åt att konstruera sina identiteter på Internet eller att de avsiktligt undanhåller viss information, är inte något som framgår av de uppgifter som informanterna själva har angett. Det kan dock konstateras, att de flesta informanterna uppger att de kan vara mer uppriktiga och modiga via virtuell kommunikation. Söderlund menar att pseudonymitet, termen som hon föredrar framför anonymitet, resulterar i att det är lättare att konstruera en selektiv bild av sig själv via Internet (2004, s. 11, 17f). Efter vad som går att utröna av informanternas svar, skänker anonymiteten dem istället en frihet att i högre grad våga stå för sina åsikter och vilka de är. Sådillvida presenteras en annan bild av dem i virtuella sammanhang än i fysiska, men i fråga om identitetskonstruktion kan den identitet som uppstår via Internet snarare sägas vara mer sanningsenlig än konstruerad.

Mot bakgrund av dessa upplysningar kan de roller som har kategoriserats av Lövheim (2002, s. 149ff, 163) och Södergård (2007, s. 65f), vilka tidigare har tagits upp i uppsatsens teorikapitel, appliceras på informanternas vanor. Flera av informanterna framstår som "newbies" som ännu inte riktigt har kommit in i gemenskapen eller deltagit i några diskussioner ännu. Några "bashers", som bryter mot reglerna i bokcirkelarna, har varken påträffats eller kommenterats av informanterna. Inte heller "lurkers", som inte skriver några egna inlägg utan främst läser andras, finns det många av bland informanterna, även om någon har uppgett sig mestadels läsa inlägg skrivna av andra, istället för att själva vara kontaktssökande. "Insiders", personer som syns i stor utsträckning på respektive virtuell arena, finns det däremot ganska många av bland informanterna. Därmed är det företrädesvis interaktiva beteenden som kan urskiljas bland informanterna. Några element som förefaller påverka aktivitetsgraden, förutom hur mycket tid respektive medlem har att ägna sig åt den virtuella bokcirkeln, är hur aktiva de övriga medlemmarna är och vilka böcker som diskuteras.

5.2.4 Tidsfaktorer

Flera av informanterna har särskilt betonat de olika tidsfaktorer som är speciella för kommunikation via Internet som omständigheter som påverkar att de valt att bokcirkla på Internet. Britt uppskattar möjligheterna till att föra diskussioner vid de tidpunkter som passar henne bäst, och menar liksom ytterligare fyra informanter att virtuell kommunikation dessutom är ett tidsbesparande och bekvämt sätt att kommunicera, eftersom inga resor eller överenskommelser gällande mötesplatser och tider krävs för deltagande i virtuella bokcirklar.

Medan vissa informanter främst värdesätter de premisser som gör att deras tidsåtgång blir mindre vid datormedierad kommunikation, så finns det även de som istället framför allt uppskattar att det finns möjlighet att ägna mer tid åt att formulera eller läsa inlägg. För Dagmar är det en förmån att hinna ägna mer tid åt tänka igenom böcker hon har läst och vilka läsoplevelser hon har haft, innan hon skriver om dem i bokcirkelns diskussionsforum. Hon hinner inte bara analysera och bearbeta upplevelsen av böckerna bättre än hon skulle ha fått möjlighet till i ett samtal ansikte-mot-ansikte med en annan person, hon hinner därtill fundera på vilka formuleringar som hon ska använda i de

inlägg hon skriver. Även för Olivia, som bor i Italien, är det viktigt att få mer tid att formulera inläggen, vilka kan vara tidsödande för henne att skriva då hon måste kopiera bokstäver som inte finns i det italienska språket, för att skriva texter på svenska – vilket är en viktig orsak till varför hon föredrar att använda sig av asynkrona medier i form av diskussionsforum. Gabriella tycker bäst också om att använda sig av diskussionsforum, där hon upplever sig kunna säga sina åsikter utan att bli avbruten. Emellertid anser hon att det är en nackdel att diskussionerna där kan bli långdragna och pågå i flera dagar eller veckor. En infallsvinkel som är viktig för Amanda och Hilma, när de väljer om de föredrar att använda sig av asynkrona eller synkrona medier, är hur många personer som deltar i konversationen. Om det är många deltagare så föredrar de båda två att diskutera via ett diskussionsforum, eftersom de anser att det är lättare hänga med i resonemanget om de meningsutbyten som görs inte är direkta. Är det däremot inte fler än två personer som ska föra ett virtuellt samtal, föredrar de att chatta. Därtill menar fem av informanterna att de tilltalas mest av diskussionsforum, medan tre stycken helst kommunicerar via chatt, och ytterligare två tycker lika bra om båda formaten.

Analys och sammanfattning

Informanterna, i likhet med Södergård (2007, s. 43f), menar att den virtuella kommunikationen är långsammare än den som äger rum ansikte-mot-ansikte, men av flera så upplevs det inte främst som en negativ egenskap, utan snarare en fördel som möjliggör mer tid för eftertanke, analys och diskussion. En intressant aspekt som ett par informanter motiverat sitt val av asynkrona eller synkrona medier med, är hur många som deltar i ett samtal. Trots att Internet, som Södergård påpekar, har utvecklat kompensationsstrategier för att uppväga de brister som finns i kommunikation gällande exempelvis avsaknaden av kroppsspråk (ibid, s. 43f), så kan alltså främst synkron kommunikation i form av chatt uppfattas som osammanhängande och rörigt när fler än två personer konverserar. Därmed kan det konstateras att både asynkrona och synkrona virtuella bokcirkel har olika sorters brister och styrkor. Oavsett valet däremellan så sparar deltagarna ändå tid eftersom ingen form av transport behövs för deltagandet.

5.3 Hur kan virtuella bokcirkel utvecklas för att passa användarnas behov och önskemål i högre grad?

Nedan kommer saker som informanterna påpekat som brister och svagheter med de virtuella bokcirkelarna att framföras. Det resultat som sammanställs här kommer att tas upp ytterligare i kapitlet för diskussion och slutsatser.

5.3.1 Brist på engagemang bland medlemmarna

Flera av informanterna har uttryckt frustration över att för få medlemmar engagerar sig och skriver inlägg i bokcirkelarna på *En bokcirkel på nätet*, där kommunikationen enbart sker med asynkrona medier via ett diskussionsforum. Fyra av informanterna belyser denna problematik och menar att förväntningarna med deras medlemskap blivit helt eller delvis ouppfyllda av denna orsak. Britt menar att diskussionerna i forumet är få, responsen på de inlägg som skrivs är dålig och många av medlemmarna deltar aldrig i dialogerna i bokcirkeln. Cecilia beklagar sig över att diskussionerna inte varit så livliga som hon hade förväntat sig, men erkänner samtidigt att hon själv inte heller har engagerat sig i bokcirkeln särskilt mycket. Bristen på aktiva diskussioner uttrycker även

Dagmar sitt missnöje över, medan Amanda tycker att det är synd att många blir medlemmar utan att skriva något i forumet, vilket leder till att diskussionerna blir tämligen få. För Gabriellas del var avsaknaden av inlägg från fler medlemmar än hon själv främst tydlig under hennes första månad som medlem i bokcirkeln, därefter upplever hon att situationen har förbättrats. Den kritik som lyfts fram här är dock inte unik för en specifik bokcirkel. Likaså Mats, som är medlem på *bokcirklar.se*, framhåller önskemål om att fler personer borde kommentera varandras inlägg.

Det faktum att det är mindre press på medlemmar i virtuella bokcirklar att delta och vara aktiva, berörs dock från olika synvinklar. Hilma tycker att det är bra att det är upp till var och en att avgöra hur aktiva de vill vara, medan Amanda tycker att det orsakar problem i och med att många av medlemmarna i virtuella bokcirklar struntar i att välja bok eller att svara på de frågor som publiceras i diskussionsforumet eller skickas via e-post. Gabriella har själv upplevt hur ett obligatoriskt deltagande kan komma att bli en negativ egenskap, då hon tidigare var medlem i en annan virtuell bokcirkel, som hon upplevde gick för fort tillväga. Moderatoren i den virtuella bokcirkeln var en bibliotekarie, som personligen valde böckerna för bokcirkeln, vilka skulle läsas på två veckor. Deltagarna fick djupgående analytiska frågor som de skulle svara på gällande sina läsoplevelser. Gabriella tyckte att cirkeln kändes för obligatorisk, vilket gjorde att det nästan kändes som att gå i skolan, och hon fick svårt att hinna med uppgifterna parallellt med sina studier.

Analys och sammanfattning

Jag skulle vilja knyta an teorin om lurkers och icke interaktiva beteenden (Södergård 2007, s. 65f) till problematiken med bristande engagemang, då mycket talar för att många medlemmar huvudsakligen använder sig av virtuella arenor av den här typen för informationsinsamling, snarare än att för att få ett socialt utbyte genom att själva delta i konversationerna. Då många av informanterna klagar på bristen på dialog kan det emellertid tolkas som att det skulle vara önskvärt att konversationerna i de virtuella bokcirkelarna skulle vara fler och livligare. Anmärkningsvärt är att det främst är den virtuella bokcirkeln som använder sig av asynkrona medier som verkar upplevas som bristfällig i dialogen. Min tolkning är att det kan vara kopplat till att asynkrona medier kan upplevas som ett långsamt sätt att konversera, då ingen av de parterna behöver passa några tider för att utbyta information med varandra.

5.3.2 Marknadsföring

Vissa av informanterna kommer inte ihåg hur de först hörde talas om den virtuella bokcirkeln de är medlemmar i, men de flesta har uppgett hur de kom i kontakt med cirkeln för första gången. Vanliga tillvägagångssätt har varit att de hört talas om den virtuella bokcirkeln via andra bokrelaterade webbsidor, tidningsartiklar, genom att de själva sökt efter bokcirklar i en sökmotor eller genom att de blivit tipsade av personer som själva är medlemmar. Andra har hört talas om den virtuella bokcirkeln via bokklubbar, communities på Internet eller eftersom de själva arbetar med en virtuell bokcirkel. Mats, som är bibliotekarie, blev beordrad av sin chef att delta. Ida hörde talas om den virtuella bokcirkeln på kulturnyheter i radiokanalen P1 och Jonna blev tillfrågad att gästblogga på webbplatsen för den virtuella bokcirkeln där hon är medlem.

Hilma nämner att hon tror att de virtuella bokcirkelarna är tämligen outnyttjade arenor: ”Tror många fler skulle uppskatta de[t] hela om dem visste att det fanns.” Hon betonar även det faktum att det är gratis att vara medlem, vilket hon personligen uppskattar väldigt mycket.

Analys och sammanfattning

I kombination med den kritik som presenterats tidigare gällande aktivitetsgraden hos medlemmarna, och då främst den upplevda bristen på interaktiva beteenden, så finner jag att de virtuella bokcirkelarna skulle tjäna på att marknadsföras i högre grad. Som konstaterats av Lövheim (2002, s. 149ff, 163) i teorikapitlet, så är det viktigt att det finns ett flöde bland de meddelanden som skickas på en virtuell arena, för att gemenskap ska uppstå – och för att detta flöde ska uppstå behövs ett antal aktiva medlemmar, med interaktiva beteenden.

5.3.3 Teknologiska brister

Gällande layout och teknologiska aspekter, så har informanterna haft flera klagomål. Båda Noa och Cecilia tycker att webbplatserna för de respektive virtuella bokcirkelarna som de är medlemmar i är svårorienterade. Cecilias kritik rör sig främst om att hon tycker att layouten är trist och att textstorleken är för liten, vilket gör att hon tycker att det är besvärligt att använda den virtuella bokcirkeln överhuvudtaget. Noa finner det svårt att hitta de funktioner han vill använda sig av och upplever att det är problematiskt att få en överblick av webbplatsen.

Den virtuella kommunikationen upplevs av informanterna vara dels mindre omedelbar och dels mer begränsad än fysiska samtal, vilket gör att konversationerna går långsammare och att det blir lättare att missförstå varandra utan tillgång till varandras kroppsspråk och gester. Lydia påtalar att hon ofta begränsas av att tekniken krånglar och Petter exemplifierar detta med att de synkrona cirkelarna på *bokcirklar.se* stundtals är ostabila. Detta tar sig uttryck i att deltagarna ibland kastas ut ur cirkelarna eftersom tekniken inte fungerar som den ska.

Analys och sammanfattning

Min tolkning är att bristfällig teknik som stundtals förhindrar eller försvårar möjligheterna att konversera i cirkelarna framför allt kan avskräcka de medlemmar som kan klassificeras som newbies (Lövheim 2002, s.149ff, 163). Eftersom newbies ännu inte är förtrogna med kontexten, tolkar jag det som att det är större risk att de upphör vara aktiva medlemmar om de möts av teknologiska brister och problem. På sikt kan även övriga medlemmar avskräckas om det rör sig om större defekter. Då virtuella bokcirklar fortfarande är ett relativt nytt fenomen tror jag att det är extra viktigt att arbeta kontinuerligt med förbättringar för att de ska fortsätta att växa i popularitet. Förhoppningsvis blir de teknologiska bristerna därigenom mindre i takt med att de virtuella bokcirkelarna växer och vidareutvecklas.

6. DISKUSSION OCH SLUTSATSER

I detta kapitel kommer resultatet av studien att diskuteras och relateras till tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter. Slutligen ges även förslag till fortsatt forskning.

6.1 Vilka betydelser har virtuella bokcirklar för sina medlemmar?

Jag har funnit att betydelserna som informanterna i studien har framhållit att virtuella bokcirklar fyller för dem, kan föras in i fyra övergripande grupperingar: fördjupade läsupplevelser och vidgade läsvanor, virtuell gemenskap, identitetskonstruktion och tidsfaktorer. För att lättare kunna få en överblick av alla betydelser som nämnts i empiriinsamlingen, har jag i likhet med AuYeung et al. gjort en figur, där jag listat de styrkor och svagheter hos virtuella bokcirklar som framkommit i min studie.

Styrkor:	Svagheter:
<ul style="list-style-type: none">• Komplement till sociala kontakter i den fysiska världen• Övervinnande av geografiska avstånd• Tillgång dygnet runt• Erbjuder möjlighet till anonymitet• Tidsbesparande (inga resor)• Mer tid till analys och diskussion (vid asynkron kommunikation)• Gratis resurs• Bidrar till fördjupade läsupplevelser och vidgade läsvanor• Mindre press att delta (inte lika bindande som fysiska bokcirklar)	<ul style="list-style-type: none">• Lätt för missförstånd (avsaknad av kroppsspråk osv.)• Mindre socialt och emotionellt (avsaknad av kroppsspråk osv.)• Brist på engagemang bland medlemmar (mindre press att delta)• Mindre omedelbart (vid asynkron kommunikation)• Teknologiska brister och problem

Figur 3. Styrkor och svagheter med virtuella bokcirklar, uppsatsförfattarens utformning.

Som synes har jag hittat många överensstämmelser med figuren av AuYeung et al. (2007)⁹, även om mina resultat inte är identiska med deras. En av punkterna som finns med i min figur som inte AuYeung et al. tar upp är de stora fördelarna som virtuella bokcirklar har, i och med att de tillämpar virtuell kommunikation, och därmed övervinner geografiska avstånd. Informanterna har betonat hur betydelsefull denna egenskap och främst en av dess innebörder, att antalet resor elimineras, är för dem. Framför allt är det de personer som bor på landet eller av olika skäl har svårt att komma hemifrån som har uttryckt sin uppskattning gällande detta. Därmed styrks uttalandet av Sveningsson et al. om att övervinnandet av geografiska avstånd är en av de mest grundläggande och viktigaste innebörderna med kommunikation via Internet (2003, s. 11, 17f). Dessutom har den geografiska spridningen hos informanterna varit stor – deras

⁹ Se kapitel 2.2 Virtuella bokcirklar.

bostadsorter är spridda såväl i olika delar av Sverige som i utlandet – i och med att en av informanterna är bosatt i Italien – vilket ger mig intryck av att virtuella bokcirkelar redan på den här grunden fyller en unik funktion, då de binder samman personer från hela världen runt ett gemensamt intresse. Jag anser dock att jag inte har tillräckligt med empiriskt material på den här punkten för att möjliggöra en djupare diskussion än vad som har gjorts här, angående hur informanternas geografiska tillhörigheter kan tänkas påverka deras medlemskap i virtuella bokcirkelar. När det gäller att diskutera den inverkan även bakgrundsfaktorer som utbildningsnivå, ålder och kön har på medlemskapet, menar jag att också sådana jämförelsegrunder faller utanför den här uppsatsens ramar, då jag inte tycker mig ha nog mycket underlag för att föra några längre resonemang om deras påverkan. I viss mån berör jag dock hur exempelvis informanternas sysselsättning kan influera på informanternas deltagande i virtuella bokcirkelar.

En annan faktor som jag har identifierat som är kopplad till virtuell kommunikation, är att bristen på sociala uttryck i form av kroppsspråk, tonlägen och dylikt, gör att informanterna upplever det som att missförstånd lättare uppstår vid virtuell kommunikation än vid samtal som sker ansikte-mot-ansikte. Resonemanget stämmer överens med vad Sveningsson et al. hävdar angående de speciella förutsättningarna som virtuell kommunikation inrymmer (2003, s. 94f). Trots dessa hinder kan jag dra slutsatsen att virtuella bokcirkelar främjar en ny intimitet, snarare än att problem uppstår på grund av anonymitet och identitetskonstruktioner. Informanterna har bekräftat de tankegångar som har speglats hos till exempel Chelton (2001, s. 31-33) och Sveningsson et al. (2003, s. 11f), om att anonymiteten vid virtuell kommunikation gör att många individer vågar vara mer intima än vad de annars skulle vara. I synnerhet har det framgått som värdefullt för de personer som har svårt att tala inför en grupp där mötet sker ansikte-mot-ansikte.

Studien visar även att medlemmar i virtuella bokcirkelar kan delas in i olika roller. Med hjälp av de kategorier som Lövheim (2002, s. 149ff, 163) och Södergård (2007, s. 65f) presenterat, har jag kunnat urskilja newbies – nybörjare som inte deltagit i några diskussioner ännu, insiders – erfarna deltagare som syns i stor utsträckning i de virtuella gemenskaperna, samt lurkers – medlemmar som inte skriver egna inlägg, utan främst ägnar sig åt informationsinsamling genom att läsa vad andra personer skrivit. Min slutsats är att medlemmarnas aktivitetsgrad, och därmed även de betydelser som de virtuella bokcirkelarna har för dem, varierar beroende på vilken inställning medlemmarna själva har och vad de vill ha ut av sitt medlemskap. De faktorer som främst tycks påverka aktivitetsgraden är hur aktiva de övriga medlemmarna är, vilka böcker som diskuteras och hur mycket tid de har att ägna sig åt den virtuella bokcirkeln. Majoriteten av informanterna uppvisar emellertid interaktiva beteenden och är kontaktsökande i sitt medlemskap.

Sålunda har de sociala egenskaperna betonats som en stor behållning för vissa informanter, vilka upplever att virtuella bokcirkelar spelar en viktig roll som social gemenskap i deras liv och att de leder till nya kontakter som de aldrig annars hade fått. Samtidigt har jag kunnat identifiera att de inte ger en känsla av social samvaro för alla, och för vissa är det inte ens något som eftersträvas. Därmed tyder det på att de virtuella bokcirkelarna kan ha olika betydelser för dess medlemmar, beroende på vilka krav de har på dem och med vilka förväntningar de blir medlemmar. Bland forskarna har åsikterna varit delade i fråga om vilka de vanligaste skälen är för medlemskap i virtuella

bokcirklar. Rehberg Sedo (2003, s. 66, 75, 80) och Fister (2005, s. 303f) menar att den mest förekommande orsaken till medlemskap är att lära känna personer med vilka man delar ett gemensamt intresse, medan AuYeung et al. (2007) påstår att det mestadels är i fysiska bokcirklar som ett socialt utbyte är den största anledningen till medlemskap bland deltagarna. Istället menar AuYeung et al. att det företrädesvis är ett intresse för böcker och läsning som är det vanligaste motivet till varför människor blir medlemmar i virtuella bokcirklar.

Även om betydelsen av att vara delaktig i en social gemenskap har genomsyrat många av informanternas medlemskap, har även möjligheten till att få fördjupade läsupplevelser och att vidga redan etablerade läsvanor genom de virtuella bokcirkelarna, beskrivits som en av de viktigaste aspekterna med dem. Informanternas inställning bekräftar de åsikter av Immi Lundin som tagits upp i den tidigare forskningen, gällande att de nya perspektiv och erfarenheter som tillförs vid cirkeldiskussioner, bidrar till att fördjupa individernas läsupplevelser (2004, s. 107ff). Därmed ser jag tendenser till att läsningens transaktion, som Rosenblatt (2002, s. 5, 11) utvecklat en teori om, utvidgas vid samtal med andra läsintresserade. Denna expansion av inhämtade läsupplevelser tolkar jag som en primär anledning till varför bokcirklar överhuvudtaget uppstått och till varför de fortfarande existerar och växer i popularitet. Genom att applicera Rosenblatt och Furhammars teorier om läsning har det varit möjligt att urskilja olika dimensioner av informanternas läsning och resultatet har uppvisat en dominans av det som Rosenblatt benämner som estetisk läsning (2002, s. 41) och vad Furhammar räknar till upplevelseläsning av personlig och opersonlig karaktär (1997, s. 137-144). Min slutsats är att läsupplevelser på det personliga planet samt upplevelseläsning är det som främst diskuteras i virtuella bokcirklar, vilket jag även knyter an till att skönlitteratur är den överlägset vanligaste sortens litteratur som behandlas i virtuella bokcirklar. Att det funnits en dominans av upplevelseorienterad läsning finner jag också intressant ur synvinkeln att arbetet med reader development, som kortfattat presenterats i kapitel 2, fokuserar på läsarna och upplevelseläsning. Därmed borde det vara ett naturligt steg att förstärka både de virtuella bokcirkelarna och folkbibliotekens arbete med läsfrämjande, genom exempelvis ett samarbete präglad av de tankar som förekommer inom reader development, såväl som de tankar som finns samlade runt begreppet Bibliotek 2.0, där ökad interaktivitet och kommunikation bland annat mellan bibliotekarier och användare anses som viktiga. I Sverige kan även MUSA-projektet tänkas vara en värdefull resurs i detta sammanhang. Jag anser även att det har framgått av resultatet som uppsatsen genererat, att läsning varken behöver vara en osocial eller exkluderande syssla. En viktig förutsättning för att läsning inte ska upplevas som det tror jag är att det finns platser där läsare erbjuds att samlas och exempelvis utbyta läsupplevelser sinsemellan, och att dessa arenor bevaras och kontinuerligt förbättras. Mitt påstående stärks av att initiativtagaren till en av de virtuella bokcirkelarna varifrån hälften av informanterna i min studie är medlemmar i, har framhållit att möjligheten till att tillhandahålla en sådan plats, var en viktig orsak till varför hon beslutade sig för att starta en webbplats för virtuella bokcirklar.

I enlighet med AuYeung et al. (2007), har informanterna även tagit upp olika tidsfaktorer som påverkar deras medlemskap i de virtuella bokcirkelarna. Att i asynkrona diskussionsforum ha gott om tid på sig för att formulera sina inlägg, upplevs som positivt av flera av informanterna, då denna förutsättning ger dem tid för eftertanke och reflektion samt möjlighet att kunna framföra sina åsikter utan att bli avbrutna. Samtidigt riktas kritik mot att detta gör att konversationerna har en viss tendens till att bli

tidsmässigt utdragna. Synkron chatt upplevs bli för rörig om det är ett stort antal personer som deltar i en och samma konversation. Om det inte är så många individer till antalet som deltar i en diskussion, upplevs dock chatt som det mest fördelaktiga formatet att konversera på via Internet. Fördelningen mellan vilka format informanterna har föredragit har varit tämligen jämn, och därmed kan jag konstatera att olika egenskaper hos de asynkrona och synkrona medierna uppskattas av olika personer. I jämförelse med fysiska bokcirklar har det dock framgått att de informanter som provat på bokcirklar i både fysisk och virtuell form, tycker att det är mer invecklat och tidskrävande med fysiska bokcirklar, även om de av vissa kan upplevas som lättare att föra ett samtal i, eftersom tillgång finns till kroppsspråk och tonlägen.

6.2 Hur kan virtuella bokcirklar utvecklas för att passa användarnas behov och önskemål i högre grad?

Studien har visat på olika saker som kan utvecklas i de virtuella bokcirkarna, vilka jag menar kan föras in under tre kategorier: brist på engagemang bland medlemmar, marknadsföring och teknologiska brister.

Min slutsats gällande engagemang hos medlemmarna är att det kan utläsas att mindre press på att delta i cirkarna kan orsaka låg aktivitet bland medlemmarna, medan mer obligatoriskt deltagande å sin sida kan upplevas som besvärande när tiden och orken inte räcker till. Därmed bekräftas de resonemang som framförs av AuYeung et al. (2007), när de berör problematiken gällande att medlemmar i virtuella bokcirklar för det mesta inte känner sig tvungna att läsa böckerna som det bokcirklas om, vilket kan innebära lägre deltagarantal eller orsaka att diskussionerna inte blir så djupgående. Samtidigt uppvisas en kontrast hos informanternas utsagor, gällande att upplevelsen av ett obligatoriskt deltagande även det kan bli belastande.

I enlighet med den brist på engagemang hos medlemmar som återopats av vissa informanter, har jag fått intryck av att virtuella bokcirklar skulle tjäna på att marknadsföras i högre grad. En naturlig plats att marknadsföra virtuella bokcirklar på borde vara på bibliotek. Dessa argument stödjer jag på de resonemang som förs av Chelton (2001, s. 31ff) och Fister (2005, s. 309), angående hur viktigt det är att bibliotekarier tar till vara på de unika möjligheter som finns hos virtuella bokcirklar. Då virtuella bokcirklar kan fungera som en resurs för både bibliotekarier och biblioteksanvändare, anser jag att en spridning av information om virtuella bokcirklar skulle vara förmånligt för båda grupperna. Cirkulationen och interaktionen i bokcirkarna borde dessutom bli större om fler personer blev medlemmar. Tillvägagångssättet för att åstadkomma detta behöver inte vara avancerat. Genom att placera information om virtuella bokcirklar såväl i det fysiska bibliotekens lokaler som på bibliotekens webbplatser, skulle en bra grund läggas för att locka fler biblioteksanvändare till de virtuella arenorna. För att locka fler medlemmar ur virtuella bokcirklar till biblioteken, tror jag att det mest effektiva förfarandet vore att fler bibliotek blir aktiva medlemmar i de virtuella bokcirkarna. Således skulle både virtuella bokcirklar och bibliotek gynnas av ett ökat samarbete. Detta argument stämmer överens med vad Mathews resonerar gällande att sociala nätverksplatser är arenor där bibliotek kan skapa en modernare bild av sig själva som en institution som kan inrätta sig efter nya kontexter och behov, och därför också nå ut till nya målgrupper som vanligtvis kan vara svåra att nå (2007, s. 80ff).

Min slutsats är därmed att genom exponering av virtuella bokcirkelar på bibliotekens webbplatser och i de fysiska bibliotekslokalerna, och genom att aktiva bibliotekarier i sin yrkesroll representerar biblioteken i de virtuella bokcirkelarna, skulle både de virtuella bokcirkelarna och biblioteken få större uppmärksamhet. Detta menar jag gynnar användningen av dem och kan vara en strategi för att öka interaktiviteten mellan användare och bibliotekarier. Jag ansluter mig med detta till vad Casey och Savastinuk (2007, s. 5) menar är basen för att biblioteken ska kunna behålla och dra till sig nya användare, nämligen att biblioteken i högre avseende bör anpassa sig till de förändringar som sker i det moderna samhället, exempelvis genom att använda sig av ny teknik. Genom kontinuerlig utbildning av bibliotekspersonalen, med kurser som MUSA och arbete med till exempel reader development, tror jag att virtuella bokcirkelar och den teknik de använder sig av skulle kunna bli en alltmer självklar del i fler biblioteks verksamhet.

Gällande teknologiska brister drar jag slutsatsen att de förekommer i viss grad, även om inga allvarliga problem har uppdagats. Detta härleder jag till att virtuell kommunikation befinner sig under ständig utveckling och att virtuella bokcirkelar är ett relativt nytt fenomen, inte minst i förhållande till fysiska bokcirkelar. Virtuell kommunikation präglas dock i regel av en framåtanda där kontinuerlig förbättring eftersträvas, vilket jag tror är en viktig komponent för dess kvarlevnad och utveckling. Om tekniska problem och brister kvarstår en längre tid så tror jag att medlemmarna kommer att tröttna och söka sig till andra forum. Framför allt anser jag att det föreligger en risk att de medlemmar som passar in under benämningen newbies och som inte har hunnit bli en del av gemenskapen blir avskräckta om till exempel stabiliteten i de virtuella bokcirkelarna är bristfällig.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

Jag har funnit att virtuella bokcirkelar är ett hittills tämligen outforskat ämnesområde, framför allt när det gäller svenska förhållanden. Därmed ser jag att det finns en rad olika infallsvinklar som är bristfälligt dokumenterade. I den här uppsatsen har fokus legat på medlemmarna i virtuella bokcirkelar, och vilka betydelser medlemmarna själva anser att de virtuella bokcirkelarna har för dem, vilket bara är en av många aspekter som går att undersöka.

Genom att göra en komparativ studie mellan virtuella och fysiska bokcirkelar tror jag det skulle komma fram givande resultat för att ytterligare belysa vilka olika förutsättningar och möjligheter som finns hos fysisk respektive virtuell kommunikation.

Att göra en analys av de diskussioner som äger rum i virtuella bokcirkelar, är något som har fallit utanför ramen på den här uppsatsen, men som jag tror skulle generera intressant material och ge en mer komplett bild av hur de virtuella bokcirkelarna fungerar. Även att närmare beskriva och analysera webbplatserna för de virtuella bokcirkelarna tror jag skulle kunna ge ett givande perspektiv.

I min studie är det "allmänna" virtuella bokcirkelar som har uppmärksamats, men det finns även de som är specialinriktade, med fokus på till exempel en speciell litteraturgenre, eller som är specialiserade för en viss målgrupp, som barn. Att undersöka dessa och utreda skillnader och likheter mellan allmänna och specialinriktade virtuella bokcirkelar är en annan synvinkel som vore intressant att uppmärksamma.

Däruöver tror jag att det skulle vara både givande att studera samarbetet mellan bibliotek och de virtuella resurser och möjligheter som finns på Internet. Med hjälp av en sådan studie tror jag att det skulle bli lättare att se hur virtuella bokcirkclar kan vara en resurs för till exempel litteraturförmedling och boksamtal.

Då ämnesområdet virtuella bokcirkclar är relativt nytt, och med tanke på att de IKT-verktyg vi använder oss av är under ständig utveckling, kommer de här forumen antagligen inte att förbli konstanta, utan förändras med tiden. Det gör att ämnet ständigt är aktuellt att studera.

7. SAMMANFATTNING

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka hur virtuella bokcirklar kan användas som resurser för bibliotek och bibliotekarier. Genom detta vill jag studera vilka innebörder virtuella bokcirklar kan ha för personer som är medlemmar i dem, och hur virtuella bokcirklar kan utvecklas och förbättras.

Uppsatsen utgår från följande frågeställningar;

- Vilka betydelser har virtuella bokcirklar för sina medlemmar?
- Hur kan virtuella bokcirklar utvecklas för att passa användarnas behov och önskemål i högre grad?

Jag börjar med att ge en bakgrund till undersökningen genom att introducera forskningsläget och de närliggande kontexterna som virtuella bokcirklar berör. Den forskning som presenteras visar på att virtuella bokcirklar är ett fenomen som växer i popularitet men som trots detta inte ägnats mycket uppmärksamhet av det akademiska forskningsfältet.

Detta följs av en kort historik över hur förutsättningarna för läsning och bokcirklar har sett ut genom olika tidsperioder, med koncentration på dagsläget. Sedermera görs en närmare presentation av området virtuella bokcirklar samt en introduktion till begreppet Bibliotek 2.0.

Uppsatsens teoretiska utgångspunkter rör sig inom ämnesområdena läsning och virtuell kommunikation. Inom forskningsområdet för läsning behandlas teorier av Louise M. Rosenblatt om läsning som transaktion och av Sten Furhammar angående utbyte av läsning. De teorier som berör perspektivet för virtuell kommunikation fokuserar på virtuell gemenskap och identitetskonstruktion, med teorier hämtade bland annat från en avhandling av Pia Södergård och en undersökning gjord av Petra Söderlund.

Den metod som används i uppsatsen är kvalitativa intervjuer. Intervjuerna har genomförts genom asynkrona e-postintervjuer med medlemmar i virtuella bokcirklar. Totalt har sexton informanter intervjuats, från två olika virtuella bokcirklar, med en fördelning på åtta informanter från respektive virtuell bokcirkel. Intervjuerna har baserats på ett formulär bestående av strukturerade frågor med öppna svarsalternativ.

Uppsatsens resultat visar att de viktigaste betydelserna som virtuella bokcirklar fyller för dess medlemmar är möjligheten att få diskutera och dela med sig av sina läsupplevelser med andra läsintresserade, tips på böcker och att fördjupa sina läsupplevelser och vidga sina läsvanor. För vissa informanter har känslan av att få vara delaktig i en social samvaro varit väldigt viktig, medan andra menat att de inte har ett sådant behov. Detaljer som framkommit som kan utvecklas för att bättre passa användarnas behov är marknadsföring och ett ökat samarbete med bibliotek, för att locka fler deltagare till de virtuella bokcirkelarna. Därutöver har även ett behov kunnat ses gällande att se över teknologiska brister.

KÄLLFÖRTECKNING

Otryckta källor

Frid, Nina (2008-03-17). Telefonintervju. Anteckningar finns i uppsatsförfattarens ägo.

Intervjuer med 16 medlemmar i två virtuella bokcirklar, genomförda i april 2008. Utskrifter av e-postintervjuerna finns i uppsatsförfattarens ägo.

Tryckta källor

ABF (2008). <http://www.abf.se/> Om ABF / Kultur [2008-03-16]

Adichie, Chimamanda Ngozi (2007). *En halv gul sol*. Övers. Joakim Sundström. Stockholm: Bonnier. Orig:s titel: Half of a yellow sun.

AuYeng, Catherine, Dalton, Sheila & Gornall, Sandra (2007). Book Buzz: Online 24/7: Virtual reading clubs and what we've learned about them. *Partnership: the Canadian Journal of Library and Information Practice and Research*, vol. 2, nr 2. Även tillgänglig som: <http://journal.lib.uoguelph.ca/index.php/perj/article/view/237/550> [2008-02-26]

Black, Elizabeth L. (2007). Web 2.0 and Library 2.0: What librarians need to know. Ingår i Courtney, Nancy, red. *Library 2.0 and beyond: Innovative technologies and tomorrow's users*. Westport, Conn.: Libraries Unlimited.

Block, Marylaine (2007). *The thriving library: Successful strategies for challenging times*. Medford, N.J.: Information Today.

Blogg. (2008). Ingår i den elektroniska upplagan av *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se> [2008-08-12]

Blomstrand, Fredrik (2008). Bibliotek 2.0 släpper in användarna. *DIK-forum*, nr 3, s. 19.

Casey, Michael E. (2006). Library 2.0 – Like It Or Hate It, It's Public Domain. 2006-05-26. http://www.librarycrunch.com/2006/05/library_20_like_it_or_hate_it.html [2008-05-10]

Casey, Michael E. & Savastinuk, Laura C. (2007). *Library 2.0: A guide to participatory library service*. Medford, N.J.: Information Today.

Chang, Jung (1992). *Vilda svanar: Tre döttrar av Kina*. Övers. Margareta Eklöf. Stockholm: Stenström.

Chelton, Mary K. (2001). When Oprah meets e-mail: Virtual book clubs. *Reference and User Services Quarterly*, vol. 41, nr 1, s. 31-36.

- Claesson, Stig (2004). *Sov du så diskar jag*. Stockholm: Bonnier.
- Ekman, Kerstin (1993). *Händelser vid vatten*. Stockholm: Bonnier.
- Elkin, Judith, Train, Briony & Denham, Debbie (2003). *Reading and Reader Development : The Pleasure of Reading*. London: Facet.
- Englund, Jenny & Trautmann, Edda (2006). *Personalläsecirklar på folkbibliotek: Ett forum för att utveckla litteraturpedagogiska förhållningssätt*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/ Biblioteks- och Informationsvetenskap. (Magisteruppsats i Biblioteks- och Informationsvetenskap vid Biblioteks- och Informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan 2006:102).
- Fister, Barbara (2005). Reading as a contact sport: Online book groups and the social dimensions of reading. *Reference and User Services Quarterly*, vol. 44, nr 4, s. 303-309.
- Fowler, Karen Jay (2005). *Jane Austen-klubben*. Övers. Sofia von Malmborg. Stockholm: Prisma. Orig:s titel: The Jane Austen book club.
- Frid, Nina. (Webbansv.) Bokcirklar.se (2008-05-18). *Så funkar det!*. <http://www.bokcirklar.se/how.php> [2008-05-18]
- Furhammar, Sten (1997). *Varför läser du?* Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Gavalda, Anna (2005). *Tillsammans är man mindre ensam*. Övers. Maria Björkman. Stockholm: Bonnier. Orig:s titel: Ensemble, c'est tout.
- Hartley, Jenny (2002/2003). *The reading groups book: with a survey conducted in association with Sarah Turvey*. Oxford: Oxford University Press.
- Internetforum (2008). *Wikipedia*. <http://sv.wikipedia.org/wiki/Diskussionsforum> [2008-05-14]
- Karlsson, Anna-Carin & Petterson, Anneli (2007). "Ibland så kan en bok som jag har tyckt vara lite halvdöd plötsligt få liv och pigga till": *En kvalitativ studie av formella och informella läsecirklar*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/ Biblioteks- och Informationsvetenskap. (Magisteruppsats i Biblioteks- och Informationsvetenskap vid Biblioteks- och Informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan 2007:140).
- Krauss, Nicole (2005). *Kärlekens historia*. Övers. Ulla Danielsson. Stockholm: Bromberg. Orig:s titel: The history of love.
- Lindström, Carola (Webbansv.) En bokcirkel på nätet (2008). *Om bokcirkeln*. <http://www.bokcirkelonline.com/> [2008-05-18]
- Lundin, Immi & Aronsson, Kerstin (2003). *Bokläsarnas kunskapskälla: För läsecirklar och andra litteraturläskare om boksamtal, förlagsverksamhet och bokbransch*. Ystad: Kabusa.

- Lundin, Immi (2004). *Cirkelbevis: Läsecirklar på Bibliotek*. Lund: Bibliotekstjänst.
- Lövheim, Mia (2002). Nätet – en plats för nya former av gemenskap?. Ingår i Dahlgren, Peter, red. *Internet, medier och kommunikation*. Lund: Studentlitteratur. S. 145-171.
- Mathews, Brian S. (2007). Online social networking. Ingår i Courtney, Nancy, red. *Library 2.0 and beyond: Innovative technologies and tomorrow's users*. Westport, Conn.: Libraries Unlimited.
- Melin, Inger (2007). Hitta nya läsvänner. *Borås Tidning*, Kultur, 2007-12-12.
- Morelli, Jenny (2008). Bokcirklar. *Tidningen Vi*. 2008-02-20. <http://www.vi-tidningen.se/templates/ArticlePage.aspx?id=9895> [2008-03-27]
- Nafisis, Azar (2005). *Att läsa Lolita i Teheran: liv genom böcker*. Övers. Maria Ekman. Stockholm: Bonnier. Orig:s titel: Reading Lolita in Tehran.
- Palme, Jacob (2008). Chatta. Ingår i den elektroniska upplagan av *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se> [2008-05-14]
- Rehberg Sedo, DeNel (2003). Readers in reading groups : An online survey of face-to-face and virtual book clubs. *Convergence: The Journal of Research into New Media Technologies*, vol. 9, nr 1, s. 66-90.
- Repstad, Pål (2007). *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Rosenblatt, Louise M. (2002). *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*. Övers. Sven-Erik Torhell. Lund: Studentlitteratur. Orig:s titel: Literature as exploration.
- Ross, Catherine Sheldrick, McKechnie Lynne & Rothbauer, Paulette M. (2006). *Reading matters: What the research reveals about reading, libraries and community*. Westport, Conn.: Libraries Unlimited.
- Sveningsson, Malin, Lövheim, Mia & Bergquist, Magnus (2003). *Att fånga nätet: Kvalitativa metoder för Internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Swedman, Angelica (2006). *Bloggtider för bibliotek och bibliotekarier?: Studie om bloggarnas användbarhet i bibliotekssektorn*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/ Biblioteks- och Informationsvetenskap. (Magisteruppsats i Biblioteks- och Informationsvetenskap vid Biblioteks- och Informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan 2006:128).
- Söderberg, Hjalmar (1905). *Doktor Glas*. Stockholm: Bonnier.
- Södergård, Pia (2007). *Virtuell gemenskap: Ett informationsvetenskapligt perspektiv på ungdomars cyberkultur*. Åbo: Åbo Akademis förlag. (Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten). Diss. Åbo Akademi.

Söderlund, Petra (2004). *Läsarnas nätverk: Om bokläsare och Internet*. Uppsala: Avdelningen för litteratursociologi vid Litteraturvetenskapliga institutionen i Uppsala. (Skrifter utgivna av avdelningen för litteratursociologi vid Litteraturvetenskapliga Institutionen i Uppsala, nr. 47).

Viksten, Elin (2005). Bokcirklar - nu även i romaner: Författare nyttjar läsecirkeln som socialt fenomen. *Hallands Nyheter*, 2005-12-23, s. 23.

BILAGA 1

E-postbrev till de ansvariga för webbsidorna för virtuella bokcirklar.

Hej!

Jag studerar vid Bibliotekshögskolan i Borås och skriver under vårterminen min magisteruppsats, som handlar om virtuella bokcirklar. Mitt syfte är att undersöka vilken innebörd virtuella bokcirklar har för de personer som deltar i dem, vilken roll läsning spelar i dessa personers liv och hur de upplever skillnaden mellan virtuell och fysisk kommunikation. Jag skulle därför vilja skicka ut ett frågeformulär som behandlar dessa områden till några medlemmar på webbsidan xxx, som ni står som ansvarig för. Intervjufrågorna kommer att vara godkända och kontrollerade av min handledare Claes Lennartsson. De medlemmar som deltar i studien kommer givetvis att anonymiseras.

Jag skulle vara mycket tacksam om ni gav ert godkännande till att jag gör detta utskick, då forskningsområdet virtuella bokcirklar är ett relativt nytt och outforskat område. Min förhoppning med denna studie är att i högre grad kunna klargöra ämnesområdet virtuella bokcirklar och ert deltagande skulle därför vara väldigt värdefullt!

Ni kan kontakta mig på e-post: eller telefonnummer:

Har ni ytterligare frågor kan min handledare Claes Lennartsson kontaktas på e-post:

Med vänliga hälsningar

Jorunn Bergqvist

BILAGA 2

Text till nyhetsbrev.

Jag studerar vid Bibliotekshögskolan i Borås och skriver under vårterminen min magisteruppsats, som handlar om virtuella bokcirklar. Mitt syfte är att undersöka vilken innebörd virtuella bokcirklar har för de personer som deltar i dem, vilken roll läsning spelar i dessa personers liv och hur de upplever skillnaden mellan virtuell och fysisk kommunikation.

Jag söker därför efter medlemmar i virtuella bokcirklar som kan tänka sig att ställa upp och svara på några frågor inom ovan nämnda områden. Intervjufrågorna kommer att vara godkända och kontrollerade av min handledare och de medlemmar som deltar i studien kommer givetvis att anonymiseras.

Då forskningsområdet virtuella bokcirklar är ett relativt nytt och outforskat forskningsfält är min förhoppning med denna studie att i högre grad kunna klargöra ämnesområdet och ert deltagande skulle därför vara väldigt värdefullt! Det är av intresse för studien att få en bredd bland deltagarna, gällande t.ex. aktivitetsgrad – ni behöver därför inte vara aktiva medlemmar, då även orsaker till varför vissa medlemmar inte är aktiva är av relevans att lyfta fram.

Om du vill delta i studien, tveka inte att höra av dig till Jorunn Bergqvist på e-postadress:

BILAGA 3

Intervjufrågor från intervjuer med medlemmar i virtuella bokcirklar.

Bakgrundsinformation:

- Ålder?
- Kön?
- Ort?
- Utbildning?
- Yrke/sysselsättning?

Läsvanor gällande bokläsning

- Hur ser dina läsvanor ut?
- Vad får du ut av din läsning?
- Har din läsning förändrats under åren? – På vilket sätt?
- Vart får du tag på de böcker du läser?
- Vilka är dina favoritgenrer, -författare, -böcker?

Virtuella bokcirklar

- Hur hittade du webbsidan bokcirklar.se/En bokcirkel på nätet?
- Hur länge har du varit medlem?
- Vad var dina förhoppningar med medlemskapet? – Har dessa uppfyllts?
- Hur aktiv uppskattar du att du är i den virtuella bokcirkeln (ungefär hur många diskussioner har du deltagit i)? Om du ej är aktiv, vad beror det på?
- Vilka funktioner (t.ex. läsdagbok, gästböcker) använder du dig av på den virtuella bokcirkeln som du är medlem i? Vad anser du skulle kunna bli bättre?
- Fyller den virtuella bokcirkeln någon social funktion för dig? Om ja – vilken?
- Har du någon gång träffat de personer som du har kontakt med genom den virtuella bokcirkeln i verkligheten?

Bokcirklar – mer generellt

- Är du medlem i någon annan bokcirkel på nätet? Om ja – vilken, vad är dina upplevelser av den?
- Har du någon gång deltagit i en bokcirkel där mötena sker ansikte-mot-ansikte? Om ja, vem anordnade den, vad var dina erfarenheter av detta, och hur skulle du vilja beskriva den upplevelsen jämfört med virtuella bokcirklar?
- Har du varit ledare eller moderator för en bokcirkel någon gång? Om ja - vad var dina upplevelser av det?

Virtuell respektive fysisk kommunikation

- Vilka styrkor och svagheter tycker du att det finns med att kommunicera via datorer jämfört med att ha en konversation ansikte-mot-ansikte?
- Föredrar du att kommunicera via chatt eller via diskussionsforum på Internet?

Tack för ditt deltagande!

BILAGA 4

Intervjuguide – Nina Frid, initiativtagare för bokcirklar.se

- **Anledningar?** (Hur kom du på idén att starta upp sajten?)
- **Inspiration?** (Har du inspirerats av några andra, liknande webbsidor eller projekt - vid utformning av bokcirklar.se?)
- **Arbetsinsats för att driva sidan?** (Hur fungerar bolaget - hur många är ni som arbetar med att driva sidan?)
- **Syfte med sidan?** (Vilka funktioner var tanken att sidan skulle fylla? – Arbetsredskap för bibliotekarier – t.ex. litteraturförmedling, interaktivt i Bibliotek 2.0 anda/möjlighet för läsintresserade att träffa likasinnade?)
- **Målgrupper?** (Vilka vänder ni er till? T.ex. privatpersoner, bibliotek, bokförlag?)
- **Marknadsföring?** (Har ni gjort reklam för sidan något?)
- **Resultat?** (Hur tycker du att resultatet/gensvaret blivit?)
- **Framtidsvisioner?** (Hur ser du på framtiden för bokcirklar.se? Är det någon funktion du vill förbättra/utveckla/lägga till? – Öppna för ett biblioteksamarbete i högre grad?)